

PROSVETNI DEJAVCI

LIST DELAVCEV V VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNIH ZAVODIH

LJUBLJANA, 21. SEPTEBRA 1973
LETO XXIV - ŠTEVILKA 15

Vrednotenje učiteljevega dela

Učiteljski poklic je v vse večji krizi. Tega problema ne poznamo le pri nas, temveč tudi v številnih razvitih evropskih deželah. Mladina se vse bolj nerada odloča za ta težak in odgo-

voren poklic. Razlika med nami in tistimi evropskimi državami, ki odkrito priznavajo, da jim nenehno primanjkuje učiteljskega kadra, pa vendarle je. In to bistvena. Medtem ko so

drugje, vsaj po podatkih, ki jih imamo na voljo, ta problem začeli resno reševati, pa smo mi - to še posebej velja za Slovence - kadrovanje za učiteljski poklic in njegovo družbeno vred-

notenje dolgo vrsto let zelo zanemarjali in odpirali. Na Švedskem in še kje so npr. spoznali, da je treba v prvi vrsti vključiti v sistem kadrovanja učinkovite materialne motivacijske stimulanse. Toda tudi večje plače, razne druge materialne ugodnosti, skratka, boljše materialna podlaga učiteljskega poklica v najširšem pomenu besede problema pomanjkanja učiteljev v teh deželah še ni črtala s spiska aktualnih družbenih problemov. Pri usmerjanju mladine v učiteljski poklic se še vedno srečujejo z velikimi problemi in ugotavljajo, da bodo morali tej nalogi posvečati dosti večje družbene napore.

V nasprotju s temi deželami, ki so materialno podlago učiteljskega poklica kolikor toliko ustrezno rešile in kjer je zdaj pozornost usmerjena k iskanju novih in učinkovitejših oblik spodbujanja in usmerjanja mladih za delo v prosveti, smo mi - čeprav sredi ostre krize učiteljskega poklica - šele na začetku. V družbi namreč še ni prevladalo spoznanje, da bi morali že zdaj prosvetni poklic vrednotiti v skladu s pomembnim, pravzaprav čedalje večjim prispevkom, ki ga inata vzgoja in izobraževanje ne le kot soustvarjalca presežne vrednosti, temveč tudi v procesu oblikovanja samoupravnih in humanih socialističnih odnosov. Že zdaj namreč zato, da bi lahko v bližnji prihodnosti s pomočjo samoupravnega sporazumevanja in družbenega dogovarjanja dosegli pripravljenost združenih proizvajalcev, da izločijo za materialno podlago učiteljskega poklica toliko, kolikor bo treba za učinkovito in hitro odpravljanje krize tega poklica z vsemi negativnimi posledicami za globalni družbeni razvoj.

Ker pa v družbi ni prevladalo spoznanje o pomembnem deležu vzgoje in izobraževanja pri nadaljnjem družbenem razvoju, tudi prosvetnega delavca nismo sposobni vrednotiti glede na njegov stvarni delovni prispevek (Nadaljevanje na 2. strani)

Zrcalo

Človekovo počutje v delovnem in življenjskem okolju je odvisno od mnogih okoliščin: osebnih problemov, medčloveških odnosov, delovnih razmer, zadovoljstva z delom in poklicem, materialnega položaja, moralnega priznanja - vsega tega in še marsičesa.

Nezadovoljstvo učiteljev s svojim materialnim položajem pa tudi z družbenim vrednotenjem ali celo poklicnim delom je marsikje zelo zaskrbljivo. Izraža se v tonu razprav med prosvetnimi delavci, zmanjševanju dotoka mladih v učiteljske vrste in celo v protestih ter odhajanju v druge stroke in poklice. Skupni imenovalec je največkrat neustrezno družbeno vrednotenje učiteljskega dela.

Res je naši družbi mogoče pripisati precej nerazumnih potez, ki so sooblikovale tak odnos. Marsikaj se je tudi popravilo, čeprav se v svoji že kar tradicionalni zagrenjenosti težko zadovoljimo z doseženim. Pozivamo in pričakujemo spremembe in izboljšanja vseh vrst - v materialnem položaju, v sistemskem urejanju in zakonskih rešitvah, v odnosu in pozornosti političnih dejavnikov, v spremenjenih samoupravnih odnosih in družbenem položaju - kakor jih obeta osnutek nove ustave.

Vsakomur od nas pa se zastavlja tudi bolj ali manj težavno, v današnjih okoliščinah še posebno neprijetno vprašanje: kaj prosvetni delavec ali kaj lahko samoupravno organizirani prosvetni delavci storimo za spremembo družbenega vrednotenja, za spremembo svojega položaja v družbi, ki v njej živimo?

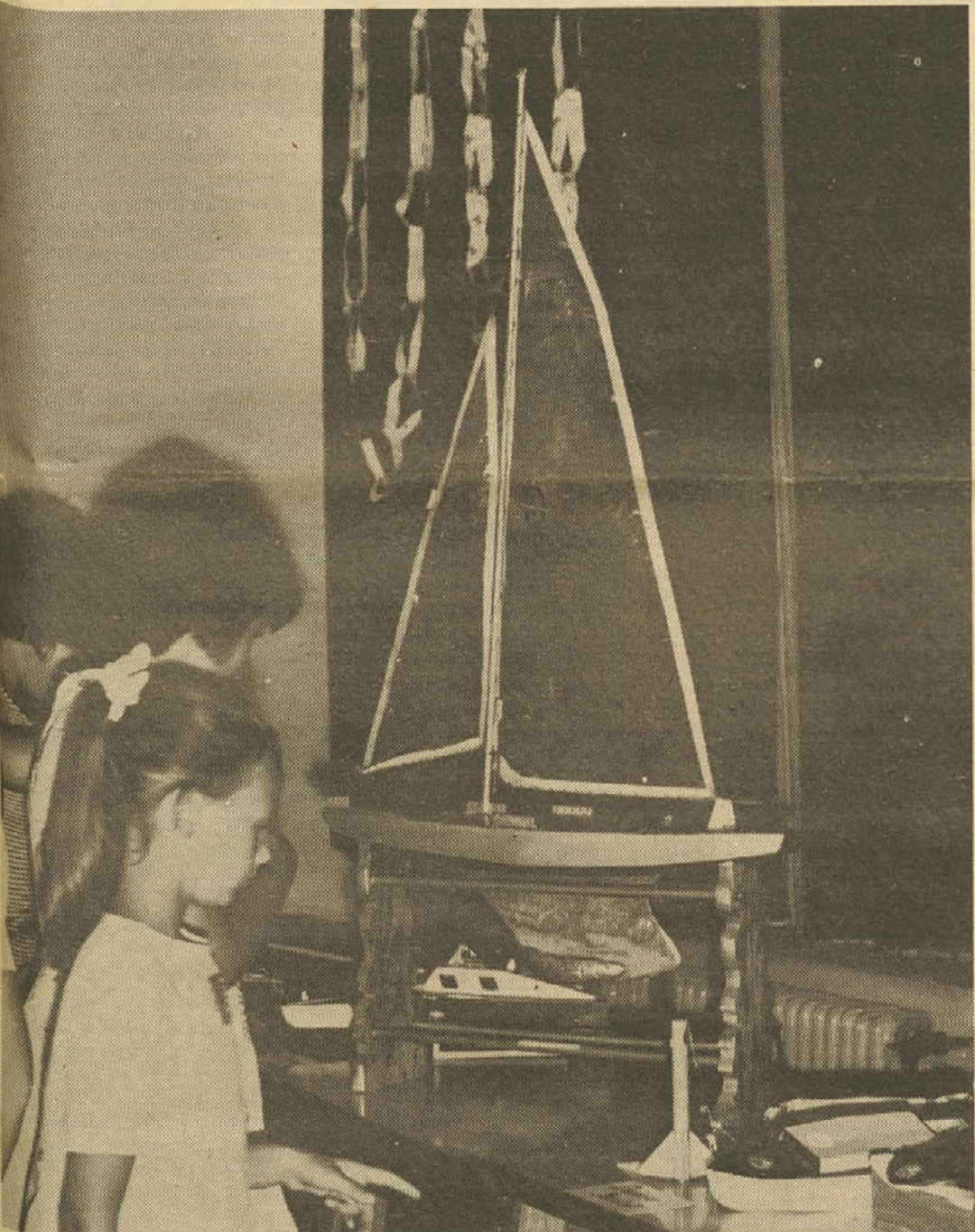
Neprijetno je zlasti to, da sestavljajo to družbo posamezniki, ki so bili včeraj naši učenci in da bodo tudi jutrišnja družba sestavljali tisti, ki so danes naši učenci.

Navadno ugotavljamo, da so temeljni vzrok za neustrezno vrednotenje vzgojnega dela v družbi predvsem odtujene tehnokratske sile, ki kratkovidno preštevajo zgolj vidne materialne učinke in zanemarjajo pomen oblikovanja človeka in njegove celovite osebnosti, saj jim je za ohranitev njihove oblastniške pozicije to celo odveč.

S sistemskimi rešitvami, ki jih prinaša ustava in jih bodo prinašali na temelju te ustave prilagojena zakonodaja in zlasti še samoupravna praksa, družbeno sporazumevanje in dogovarjanje, skušamo predvsem izločiti vse odvečno posredništvo med prosvetnim delavcem kot nosilcem vzgoje in izobraževalnega dela ter delavci na drugih področjih družbenega dela, zagotoviti svobodno menjavo dela in omogočiti uveljavljanje medsebojne odgovornosti. Utemeljeno pričakujemo, da z izločanjem odtujenega posredništva ne bomo dosegli le ustrežnejšega materialnega vrednotenja, temveč predvsem tudi neposrednejše človeške odnose, soodgovornost in skupno odločanje o vzgoji in izobraževanju v družbeni in proizvajalni skupnosti, ki ji je namenjeno naše delo. Mislim, da je to zelo veliko.

Nekaj pa bo ostalo nespremenjeno. Današnja družba sestavljajo tisti, ki so bili včeraj naši učenci, in tudi jutrišnja družba bodo sestavljali naši današnji učenci. Zato ne smemo pozabiti, da se tudi v zrcalu tega dejstva oblikuje odnos med šolo in družbo. Mladostni spomini pa so, kot vemo, zelo trdoživi.

POLDE KEJŽAR

Na prvi razstavi modelarjev so si vsi obiskovalci ogledali modele ob strokovni razlagi članov modelarskega krožka na osnovni šoli Danile Kumar. Foto: ing. Miran N.

PRED MEDNARODNIM TEDNOM OTROKA

SREČA SE ZAČNE ŽE OB ROJSTVU

Sreče, ki jo želimo svojim otrokom, v resnici ne moremo nikoli doseči na račun drugih, manj srečnih.

Odločitev organizacije UNICEF, naj bo pozornost ob letošnjem mednarodnem dnevu in tednu otroka - od 1. do 8. oktobra - posvečena predvsem razmeram, v katerih živijo otroci na vasi, je nedvomno zelo humana in ima velik mednarodni pomen. Zakaj?

- Več kot 80% otrok vsega sveta živi v poljedelskih krajih, v večini od teh območij pa ni dovolj:

- zdravnikov, medicinskih sester, učiteljev, ker vsi ti raje živijo v mestnem okolju.

Ti otroci so:

- največkrat lačni
- najslabše oblečeni
- najbolj siromašni.

Zaradi duševne, fizične in kulturne zaostalosti ter zaradi stoletne hude revščine in izolacije je vaški otrok nemalokrat med zadnjimi, ki so deležni dosežkov medicine, sociale in ekonomike.

Nič manj kot 810 milijonov otrok od dveh let in pol do 15 let živi v nerazvitih deželah po vseh. Teh otrok je torej trinapolkrat več, kot tistih, ki rastejo v mestnem okolju.

V njihovih krajih ni:

- asfaltiranih cest
- elektrike
- vode.

- Zaradi nezdrave vode umre v nekaterih deželah na vasi dvakrat več otrok pred prvim rojstnim dnevom kot pa v mestih.

Tako UNICEF o otrocih po svetu. Pri nas so razmere precej boljše, pa vendarle:

- imamo tudi v naših vaseh premalo učiteljev in zdravnikov
- najmanj vaških otrok preživi počitnice ob morju
- jih je veliko duševno in telesno zaostalih
- so vaški otroci najbolj obremenjeni s fizičnim delom
- imajo največ staršev v tujini.

Tema mednarodnega dneva otroka je posvečena torej otrokom na podeželju, jugoslovanski program tedna otroka pa je širši. - Naj bo vsak otrok zaželen otrok! To je osnovna tema tedna otroka, njena vsebina pa je obrazložena v razglasu: Zagotovimo ugodne razmere za rojstvo vsakega otroka, da bosta načrtovano in srečno materinstvo in odgovorno starševstvo z družbeno pomočjo zagotavljala socialno otroštvo in zdrav razvoj mladih.

Poziv svetovne organizacije UNICEF in Svetovne zveze za zaščito otrok sta sprejela in povedala svoje stališče o njem tudi

(Nadaljevanje na 2. strani)

SREČA SE ZAČNE ŽE OB ROJSTVU

(Nadaljevanje s 1. strani)

Konferenca za družbeno aktivnost žensk Jugoslavije in Svet za vzgojo in zaščito otrok Jugoslavije. Strnila sta ga v tole izjavo: Vsakemu otroku v naši družbi je treba v skladu z njegovimi sposobnostmi dati enake možnosti za razvoj. To stališče potrjujejo tudi napori določenih družbenih moči, ki si prizadevajo, da bodo v vsaki skupnosti utrjeni taki programi, ki bodo onemogočali nepravilno zaostajanje otrokovega razvoja in spodbujali otroka k nadaljnjemu razvoju.

Letošnjega 10. septembra je bila v Ljubljani seja iniciativnega koordinacijskega odbora ob tednu otroka 1973 pri republiški konferenci SZDL. To je bil dogovor za politično uveljavitev mednarodnega dneva otroka, hkrati pa načrtovanje tega,

kako bi vsi občani in samoupravne interesne skupnosti zavzeto začeli akcijo za to, da bi se dosedaj že sprejeti in lepo napisani programi, ki predvidevajo večjo skrb za otroka in družino, tudi uresničili.

Posebna skrb bo posvečena uresničevanju akcijskega programa, ki ga je sprejela lanskega decembra republiška konferenca SZDL pod naslovom: Ustvarjanje boljših družbenih razmer za razvoj otrok in nekatere najvažnejše naloge njihove družbene vzgoje. Najbolj aktualne naloge za uspešnejšo rast otrok v naši družbi so zbrane tudi v akcijskem programu tedna otroka 1973, ki ga je pripravila Zveza prijateljev mladine na osnovi dogovorov s posameznimi družbenimi dejavniki, organizacijami in samoupravnimi interesnimi skupnostmi.

MARJANA KUNEJ

Lepo je v naši domovini biti mlad... Foto: S. Teršek

VČASIH SMO TUDI TAKŠNI

Morda bo kdo dejal, da o tem res ni treba pisati, zlasti ker zadeve ne gre posploševati. Morda se bo celo vprašal: „Čemu pljuvati v lastno skledo?“ Ali pa tudi ne! Odvisno pač od tega, kako na vse to gleda in kako zadevo ocenjuje.

Sicer pa se ustavimo najprej ob prvem primeru. Zgodilo se je v letu 1972 na neki slovenski osnovni šoli: Svet šole je sklenil, da kupi v dar ure vsem tistim, ki že deset ali več let neprekinjeno delajo na sedanjem delovnem mestu. To ni nič slabega. Nasprotno! Ne bilo bi slabo, če bi se po vseh šolah, podobno kot po mnogih gospodarskih organizacijah, uveljavila takšna praksa. Vemo, da stalnost učnega osebja, če ne drugače, vsaj posredno prispeva h kakovostnejšemu delu šole. Zato tak način izkazovanja pozornosti tistim, ki delajo v kolektivu že vrsto let, res ne more biti predmet kritike. Toda ljudje smo bolj ali manj občutljivi za vsako stvar, ki nas neprijetno prizadene. Pedagoški delavci smo pri tem morda celo dvakrat občutljivi. Se posebno pa zaznavamo vse tisto, kar zadeva neposredno naše delo samo in žali naš ponos.

Na vse to sem pomislil, ko sem zvedel za omenjeni primer. Gre namreč za to, da so se ure, ki so jih dobili posamezniki na tej šoli, zelo razlikovale v cenah. Pri tem pa je najbolj preseñtito to, da je prejela največ uro učiteljica, ki je jeseni odhajala v pokoj. Pozneje se je namreč zvedelo, da je njena ura stala tristo dvajset novih dinarjev, ravnatelj pa „samo“ tisoč dvesto. Komentar je najbrž odveč.

Svet šole je takoj ostro reagiral in skušal v okviru možnosti z denarjem dejanje popraviti. Treba mu je izreči vse priznanje. Vendar pa madeža ne bo mogel nikoli izbrisati s sebe tisti, ki je hotel druge oškodovati.

Zakaj smo včasih takšni? Zakaj moramo zadajati ljudem bolečine?

In drug primer: Kolektiv šole, tudi nekje v Sloveniji, se ni spomnil, da bi poklonil svoji nadvse požrtvovalni kolegici ob odhodu v pokoj vsaj skromen sopek rož. Zdelo se jim je samo po sebi umevno, da jih ona pogosti v slovo. Sicer pa, saj se ji je ob slovesu ravnatelj z nekaj običajnimi frazami vendarle zahvalil za ves njen dolgoletni trud!

Dva dogodka. Dva nepomembna dogodka, ki pa dokazujejo, da smo včasih — žal — tudi takšni...

DELFIN

Vrednotenje učiteljevega dela

(Nadaljevanje s 1. strani)

in mu torej ne znamo zagotoviti pravice do razpolaganja s presežno vrednostjo. Čeprav se je Zveza komunistov Slovenije že nekajkrat odločno omejila od takega mnenja in ga kritizirala, je za varstvo neposrednih družbenopolitičnih odločitev — zveznih in republiških — še vedno značilno, da ne le učiteljevo delo, temveč celotno področje vzgoje in izobraževanja obravnavajo kot splošno potrošnjo, kot breme proizvodnje in celo kot žarišče gospodarske nestabilnosti. Takšno ugotovitev je mogoče podpreti z vrsto kvantifikacijskih kazalcev in drugih dejstev, kot so npr. očitno zvišanje nadaljnega razvoja vzgoje in izobraževanja v zadnjih letih, zelo nizek delež narodnega dohodka, ki ga družba daje za vzgojo in izobraževanje, naravno porazno materialno vrednotenje učiteljevega dela itn.

Z negativnimi posledicami takšnega gledanja in takšnih odločitev — omejujemo se le na kadrovske stanje in prosveto — se soočamo še posebej v tem letu. Doživljamo množičen beg učiteljev iz prosvete v druge poklice, največ v banke, zunanjetrgovinska podjetja, občinske uprave itn. Tu jim namreč mesečno nudijo tudi do 500 dinarjev večji osebni dohodek, kot ga imajo v šoli. Kako hude so družbene posledice neustreznega vrednotenja učiteljskega poklica, pa še bolj kot zapuščanje učiteljskega poklica ponazarja podatek, da ta trenutek manjka samo v naši osnovni šoli več kot 1000 prosvetnih delavcev različnih profilov, če analiziramo trenutne potrebe, ki jih prijavljajo šole.

Seveda pa se materialna problematika ne omejuje le na osebni dohodek. Zlasti je pomembno tudi stanovanjsko vprašanje. Če bi vsaj ta problem hitreje in učinkoviteje reševali, bi se nedvomno v času, ko je do stanovanja resnično težko priti, del mladine, predvsem tiste, ki omahuje, odločil za učiteljski poklic. Da je slovenski učitelj tudi tu prikrajšan, kaže ugotovitev, da veliko težje pride do stanovanja kot njegovi kolegi v drugih poklicih. Potem je tu vprašanje prepotrebne dodatne stimulacije na težjih delovnih

mestih, ki bi tudi morala biti večja, kot je trenutno, pa nereseno vprašanje materialne podlage napredovanja v učiteljskem poklicu, permanentnega izobraževanja, zlasti ko gre za doseganje višjih stopenj, za reformo kadrovskega šolstva itn., itn.

Vse to so vprašanja, katerih učinkovita rešitev je mogoča le, če se bodo združeni proizvajalci odločili za pospešeno krepitev materialne podlage vzgoje in izobraževanja. Dovolj je argumentov, da se lotimo politične akcije za uresničitev tega cilja. Posebej še, če upoštevamo skušnjen evropskih dežel, da tudi zboljšanje materialne podlage prosvetnega poklica problema pomanjkanja učiteljev ne bo spravilo z dnevnega reda žgočih problemov na področju vzgoje in izobraževanja.

Je pa še en razlog, zaradi katerega bomo morali poskrbeti za resnično družbeno vrednotenje prosvetnega poklica v nasprotju z nevdružnim, manjvrednim in na trenutke celo podcenjujočim odnosom, ki smo ga do zdaj imeli do učitelja. Nemogoče je zagotoviti socialistično perspektivo družbi, če šola ne bo v svoji celotni naravnosti angažirana za vzgojo samoupravljalcev in če učitelj v

*Na 331 izpraznjenih šolah manjka, po analizi izpraznjenih mest, ki jo je v juniju števili Prosvetnega delavca naredil Vilko Kolar, 293 učiteljev za razredni pouk in 104 učiteljev za podaljšano bivanje, 144 mest za učitelje slovenskega jezika in 42 mest za učitelje srbohrvaščine. Zelo je kritično tudi pri matematiki, kjer manjka 187 učiteljev, dalje pri fiziki (176), tujih jezikih (133), zemljepis (73), zgodovina (77), biologija (57), kemija (48) itd. Skoraj 1500 učiteljev torej, pri čemer pa ni, na to opozarjamo, vračunan fluktuacijski dejavnik.

njej ne bo vseh svojih ustvarjalnih sposobnosti posvečal vzgoji za vrednote socialističnega humanizma. Revolucionarnega preobrata od brezidejnega pozitivističnega koncepta k samoupravno angažirani šoli še nismo naredili. Smo šele na začetku, pa vendar doživljamo grenke poraze že pri prvih poskusih revolucioniranja vzgoje in izobraževanja, v prvih obračunih s tehnokratsko ideologijo, ki se je tudi na področju vzgoje in izobraževanja močno zakoreninila, in z agresivnimi pritiski cerkve, ki hoče uveljaviti katoliško vzgojno doktrino. Kaj drugega, če ne grenak poraz, je namreč lahko dejstvo, da se v trenutku, ko si številni prosvetni in družbeni delavci na področju vzgoje in izobraževanja v skladu s sklepi CK ZKS in drugih družbenih organizacij prizadevajo, da bi celotno delo in življenje na šoli postalo prežeto z marksizmom, začne uveljavljati neka popolnoma nasprotna politična logika. Absurdno je, če podčrtujemo veliko družbeno vlogo pedagoškega dela, če postavljamo pred prosvetnega delavca celo grudo nalog in zaostrujemo njegovo odgovornost za uresničevanje socialističnih družbenih smotrov, hkrati pa je potisnjeno materialno vrednotenje njegovega dela med 75 grupacijami samoupravnega sporazumevanja o delitvi osebnega dohodka kar na 66. mesto. Po domače povedano, med najbolj slabo plačane delavce v naši družbi. Tisto, kar pa pri vsem tem še naj-

bolj bode v oči in kaže, da so protagonisti take politike neodgovorni, pa je predstava, da bo marksistično vzgajal in izobraževal človek, ki ni deležen v svoji najbolj neposredni življenjski praksi osnovnega marksističnega načela, na katerem temelji celoten sistem nagajevanja po delu v socialistični družbi.

Bodimo odkriti in priznali, da so se prav zaradi tega politične razmere v šoli poslabšale, da so prosvetni delavci nezadovoljni in manj pripravljeni uresničevati poglavite naloge, stoje pred našo šolo. Ker pa tem ne moremo in ne smemo sprijazniti, ker moramo našo šolo prav zdaj najbolj in najbolj zivno vključiti v revolucionarno težnje naprednih socialističnih sil, moramo to stanje spreminiti. Odločno in brez kompromisov je treba obračunati te s težnjami, ki pedagoškemu delu odrekajo ustvarjalnost v tisti točki, kamor je obrnjena revolucionarna ostaja v ustvarjanju presežnih vrednosti, kot z njihovimi konkretnimi socialnimi in političnimi nosilci. Ti pa so lahko le na drugi strani resničnega interesa lavskega razreda.

Res je, v zadnjih mesecih stekla družbeno akcija za ustreznejše vrednotenje pedagoškega dela. Počasi se vendarle osveščamo, da se z vzgojo in izobraževanjem nihče ne sme tako odgovorno igrati. Ukrepe, ki jih sprejela slovenska skupščina ob podpori njenega IS SRK, močne iniciative ZKS in v družbenopolitičnih organizacijah moramo toplo pozdraviti. Z več optimizem pa naj nas vendarle ne zanese. Ti ukrepi so vedno prešibki, da bi za dolgočas zadržali stihijnost in ponikli omajano zaupanje. Čimprej jim morajo slediti še drugi. Na ustavni okviru so dovolj široki nas tudi, ko gre za reševanje vprašanj, lahko le ohrabrujemo. Konec koncev se bomo lahko na tej podlagi učinkovito spopadli z zahtevno, toda neodoljivo nalogo, s korenito reformo vsebine in sistema vzgoje in izobraževanja, reformo, v kateri bo imela bitka za nov lik prosvetnega delavca — marksističnega prav gotovo eno osrednjih mest.

MITJA ROTOVNIK (Teorija in praksa, 1973, št. 5)

Strah je imel premajhne oči

Star, že kar preveč obrabljen pregovor „Bolje preprečevati, kot zdraviti“ doslej ni kaj prida zalegel, saj je vse prevečkrat napadal od opozoril oglušela ušesa. Zadeve pa so se zaostrovale. Bera nadlog, ki jim pravimo „negativni pojavi vedenja med otroki in mladino“, je postajala leto za letom obilnejša.

Potem je prišlo portoroško posvetovanje o preprečevanju negativnega vedenja med otroki in mladino, sklicano letošnjega januarja na pobudo SZDL. Po oceni udeležencev je doseglo svoj namen: dalo je najnovejši, celosten pregled nad dinamiko in vsebino družbeno-patoloških pojavov med otroki in mladino, nazorno sliko o tem, koliko so doslej storile družbeno-politične organizacije, strokovne institucije, interesne skupnosti in društva za preventivo na tem področju, hkrati pa ugotovilo pozitivne dosežke in pomanjkljivosti. Vsi ti dejavniki so obljubili, da bodo sodelovali v skupni, usklajeni akciji.

Iz številnih podatkov, zbranih v analizah, referatih, in v razpravi, so nastala „Izhodišča splošnega pristopa k preprečevanju“. To naj bi bil namreč naslov strokovno obdelanega gradiva, ki ga je obravnavala letošnjega 6. septembra sekcija za preprečevanje negativnih pojavov vedenja med otroki in mladino pri republiški konferenci SZDL.

Podatki so zgovorni: v policijskih in sodnih statistikah ter razvidih zavodov in centrov za socialno delo pri občinskih skupščinah, vzgojnih posvetovalnic, prehodnega mladinskega doma v Ljubljani, psihiatričnih in mentalno-higienjskih dispanzerjev so številke, ki pričajo, da socialno patološki pojavi že ves čas po vojni iz leta v leto naraščajo. Mladinska kriminaliteta narašča, saj predstavljajo četrtino vseh kaznivih dejanj na Slovenskem. Mladi zagrešijo vse več prekrškov, bežijo od doma, zapadajo alkoholizmu, narkomaniji, nasilništvu, hazardiranju... Podatek o samomori se od leta 1970 dalje ni kdo ve kako zmanjšal, v zadnjih letih so številke približno enake. V treh letih je število ukrepov zoper mladoletnike naraslo za okrog 60%.

V sklepnih mislih s portoroškega posvetovanja je poudarjeno tudi tole: „Ne kaže se zavajati z mislijo, da so to nujni, spremljajoči pojavi vsake družbe, da je kljub vsemu naša mladina zdrava, da večji del mladih prej ali slej dozori in se stabilizira, da so družbeno-patološki pojavi med mladimi modna muha itn. Družbeno-patološki pojavi med mladimi nam bi lahko postali v določenem trenutku toliko nadležni, da bi jih bilo treba zavreti s silo, s poostreno kazensko politiko in s poostrenim nadzorom. Tako reševanje problemov pa bi bilo usmerjeno le k simptomom samim, ne pa k vzrokom (bistvu) pojavov. Z njimi bi lahko reševali probleme le trenutno in navidezno, obstaja pa tudi upravičena bojazn, da bi tako ustvarjali nove nepredvidene probleme. Če so nam znani vzroki določenih pojavov, če so nam

znane njihove korenine, je potrebno usmeriti prizadevanja k vzroku in jih poskušati odpraviti...“

Te misli niso novost, zavedamo se jih že veliko let, pa vendarle je bilo za preprečevanje negativnih pojavov premalo narejenega. Med vzroki za neuspeh navaja gradivo: premalo usklajeno delo strokovnih institucij, premajhno razvitost strokovnih služb, zgolj deklarativno poseganje družbeno-političnih organizacij v preventivne akcije, nenačrtnost, slab vsebinski in številčni razvid o družbeno-patoloških pojavih med mladino.

Ugotovitve portoroškega posvetovanja pa so pokazale, da zadeva preprečevanje tovrstnih pojavov vsakega posameznika in s tem vso družbo, vse njene strukture, družbenopolitične organizacije, društva, interesna združenja in strokovne institucije. To je zelo odgovorno področje, ki ga ni mogoče reševati improvizirano, nestrokovno in nenačrtno ter neusklajeno. Prav zato je prevzela pobudo za usklajeno, enotno akcijo SZDL. Priznani strokovnjaki so člani njene sekcije za preprečevanje družbeno negativnih pojavov med otroki in mladino, ki je bila ustanovljena januarja letos v Portorožu. Na seji 6. septembra so podrobno obravnavali gradivo s portoroškega posvetovanja in ga dopolnili s pripombami. Poslali so ga tudi v obravnavo ustreznim institucijam; vsaka od teh bo dala svoje pripombe, hkrati pa poslala sekciji svoj načrt o sodelovanju na tem področju. Sekcija bo strnila in uskladila načrte v skupen akcijski program in odprla široko javno razpravo. Ob nalogah posameznih institucij bodo zapisani tudi datumi, s katerimi se bodo le-te obvezale, do kdaj bodo opravile naloge. To pa je pot, ki obeta, da bodo tudi za preventivo na tem področju nastopili boljši časi. Ni namreč čisto vse odvisno od načrtov, potrebno je usklajeno, smotrno delo. Tudi to je neke vrste pravilo, ki pa ga bo tokrat — vsaj tako kaže — veliko ljudi vzelo zares.

MARJANA KUNEJ

Zakaj tolikšna neuskklajenost?

V svojem sestavku bi rad pregovoril o učnem načrtu fizične vzgoje za 2. razred gimnazije in načrtu fizike za isti razred, kolikor je seveda fizika povezana s tehnično vzgojo. Znova za razpravljanje mi ne pade na črka veljavnega učnega načrta, temveč njegova realizacija, torej snov, ki jo dijaki resnično delujejo in jo torej morajo prevladati.

Naj najprej navedem nekatere dejstva, kasneje pa jih bom skušal tudi komentirati in predlagati izboljšave.

1. Pri tehnični vzgoji obravnavajo dijaki elektrotehniko, ne bi poprej spoznali tiste temeljne fizike, ki so nujni za razumevanje katerihkoli pojavov in delujavij elektrotehnike. To pa seveda zahteva od dijakov učne snovi na pamet in onemogoča globlje razumevanje naravnih zakonov in pojavov. Skratka, sili dijaka, da obremenjuje spomin, ne spodbuja pa logičnega mišljenja in sklepanja, poznavanja pojmov med seboj in podobnih vrtilin, ki naj bi jih spoznava današnja šola dijaku.

Navedena ugotovitve nas spodbujajo k razmisletju, da bi se v 2. razred gimnazije, temveč v kasnejše letnike. Tako bi poprej dijakom omogočeno, da bi poprej spoznali vse potrebne temeljne fizikalne zakonitosti.

2. Trditev, da dijaki ne poznajo potrebnih temeljnih fizikalnih zakonov, potrjujejo tale dejstva:

a) Osnovni pojmi v elektrotehniki so gotovo napetost, tok in upornost. Razpravljanje o katerih temelji le na znanju, ki so dijaki prinesli iz osnovne šole, ki pa — to je bržčas jasno vsakomur! — se zdalec ne omogoča dijakom popolnega razumevanja teh treh pojmov. Le-to je seveda temelj, brez katerega je celotna elektrotehnika povsem v zraku.

b) Zavoljo tega je tudi Ohmov zakon, torej naslednji temeljni uporabne elektrotehnike, dijakom bolj ali manj nezamisljiv. O potencialu, padcu napetosti in podobnih stvareh dijakom nimajo prave (ali pa niti kakršne) predstave. To pomeni, da objektivno ne morejo razumeti niti Kirchhoffovih zakonov niti vsega drugega, kar sledi iz njih (npr. razširitev merilnega območja instrumentov).

c) Pri obravnavanju moči električnega toka in dela, ki ga ta opravi, ne bi smelo biti nobenih težav — kljub slabemu predznanju. Toda — in sedaj se moram prijeti za glavo! — v znanjskih sem prebral: „sila nava v metrih in za merjenje dela uporabljamo enoto kilopondmeter (kp).“ Znano je, da je enota kpm za delo vsem elektrotehnikom tako zelo tuja, da je nikjer ne uporabljajo. Ker je tudi v drugih vejah fizike mnogo težav, če se ne odločimo za najprimernejši merski sistem, težava pa so največje prav pri dijakih, ki fiziko šele prav spoznavajo, bom o vprašanju merskega sistema spregovoril še posebej.

d) Po kratkem pregledu toplotnih učinkov električnega toka obravnava učni načrt razsvetljavo. Vse bi bilo lepo in prav, če ne bi pri tem obravnavali tudi neonskih svetilk. O prenosu električnega toka skozi pline dijaki namreč niso slišali še niti besede!

e) Verjetno zato, da bi vsa zadeva dala videz velike uporabnosti, se gimnazijci učijo simbolov za označevanje stikal, zvončkov, generatorjev itd., skratka, učijo se brati instalcijske načrte. Menim, da je to samo obremenjevanje spomina, ki je povrh vsega še popolnoma nepotrebno.

f) Posebej se moram zaustaviti pri magnetizmu in elektromagnetni indukciji. Vsakdo, ki naj malo pozna to področje, ve, da je treba pri obravnavanju navedenih področij najprej dobiti razumeti pojem magnetne

biro merskega sistema profesorju, ki poučuje predmet. Učnega načrta ne poznam toliko, da bi vedel, ali je tako ali ne. Toda če profesor tako možnost ima, moram pribiti, da učni načrt, ki to dopušča, ni dober. In ne samo to! Sedaj ko je Giorgijev merski sistem mednarodno dogovorjen in ko je tudi Jugoslavija podpisala ta dogovor, noben učni načrt v naši državi ne more za osnovo predpisovati kakega drugega merskega sistema kot Giorgijevega. Če tega ne stori, zakaj ne bi dopuščal tudi možnosti, da razlaga profesor toploto kot nek fluid, ki se pretaka od telesa do telesa, saj je taka predstava o toploti za dijake mnogo bolj razumljiva kot pa ona o toploti kot posebni obliki energije!

3. Dejal sem že, da bom posebej spregovoril še o merskem sistemu, ki ga predpisuje učni načrt. V zvezi s tem naj najprej povem, da uporabljajo na celjski gimnaziji pri pouku fizike in pri pouku tehnične vzgoje kot osnovni merski sistem tako imenovani tehnični merski sistem z osnovnimi enotami:

kp za silo
m za dolžino
sek za čas.

Menim, da je bilo o uporabi različnih merskih sistemov prelitega že toliko črnila, da ga ne kaže prelivati še naprej. Naj le spomnim na to, da je rezultat navedenega prelivanja dejstvo, da fiziki in tehniki (zlasti pa elektrotehniki) že več kot dve desetletji vztrajno in zelo uspešno uporabljajo Giorgijev merski sistem, v katerem so osnovne enote:

kg za maso
m za dolžino
sek za čas.

Prednost tega merskega sistema je predvsem ta, da so enote v njem koherentne in da zavoljo tega lahko pišemo veličinske enačbe. Le-te pa ne vsebujejo raznih faktorjev in konstant, ki še dodatno obremenjujejo dijake. Ti imajo namreč že dovolj težav s tem, da doumejo temeljne pojme fizike in tehnike. Ne razumem, zakaj na celjski gimnaziji pišejo

$$F = 0,102 \cdot I \cdot l \cdot B \text{ (kp)}$$

ko pa je mnogo lepše in preglednejše

$$F = I \cdot l \cdot B$$

Vsi pa vemo, da je sila izražena le v newtonih in nič drugače! Razen vseh težav, ki jih tehnični merski sistem povzroča pri pisanju enačb, pa mu smemo očitati še eno, verjetno največjo pomanjkljivost. Izkušnje namreč kažejo, da dijaki, ki najprej spozna kilopond in si zapomni, da je to teža 1 litra vode (približno), zelo zelo težko razločuje pojma masa in teža. To moremo razložiti z domnevo, da se pač dijaku ne zdi potrebno razločevati obeh pojmov, ko pa sliši, da 1 kg mase tehta 1 kp! In iz tega sledi morda (verjetno kar podzavesten) sklep, da sta masa in teža ena in ista stvar.

Glede na vse navedeno res ne razumem, zakaj na celjski gimnaziji tako obožujejo kiloponde, zlasti še, ker na oddelku za fiziko na ljubljanski univerzi že desetletja uporabljajo Giorgijev merski sistem. In končno: zakaj prosvetno-pedagoška služba dopušča, da bodo morali dijaki takoj ob prihodu na univerzo ugotoviti, da skoraj vse enačbe, ki so se jih „gulili“ v gimnaziji in ki so bile premnogokrat brez potrebe zapletene, na mah ne veljajo več?

Dopustiti moram še možnost, da prepušča učni načrt iz-

biro merskega sistema profesorju, ki poučuje predmet. Učnega načrta ne poznam toliko, da bi vedel, ali je tako ali ne. Toda če profesor tako možnost ima, moram pribiti, da učni načrt, ki to dopušča, ni dober. In ne samo to! Sedaj ko je Giorgijev merski sistem mednarodno dogovorjen in ko je tudi Jugoslavija podpisala ta dogovor, noben učni načrt v naši državi ne more za osnovo predpisovati kakega drugega merskega sistema kot Giorgijevega. Če tega ne stori, zakaj ne bi dopuščal tudi možnosti, da razlaga profesor toploto kot nek fluid, ki se pretaka od telesa do telesa, saj je taka predstava o toploti za dijake mnogo bolj razumljiva kot pa ona o toploti kot posebni obliki energije!

Nemški učbeniki, kje ste?

Poglejmo od blizu novosti, ki jih prinaša novi učni načrt za nemški jezik za gimnazije kot prvi tuji jezik. V poročilu o delu komisije za sestavo učnega načrta beremo: „Upoštevali smo že veljavni učni načrt za osemletne šole. Zato zajema osnutek učnega načrta za 1. razred gimnazije predvsem poglobitev že znanih jezikovnih struktur.“

Če primerjamo navedeno z učbeniki za nemški jezik, ki jih uporabljajo osemletke, je tu kaj malo povezanosti. Saj niti ni ustreznih učbenikov. Za 5. razred sta bila do nedavnega v rabi dva učbenika, slovenski in Muhvičev, torej hrvaški. Večina osmoletk je raje segla po Muhvičevem, saj mu sledijo ustrezni učbeniki za vse razrede osmoletk. Seveda pa ti učbeniki niso povsem v skladu z novim predmetnikom. Nekaj časa sta bili v zadnjem letu samo 2 uri pouka tedensko. Zato so učitelji nemščine lahko predlagali le nekaj lekcij učbenika za 8. razred.

Poglejmo teme, ki naj bi jih učbenik za 1. gimnazijo upošteval. Včasih najdemo popolnoma iste teme (npr. Wilhelm Tell), v teh pa so drugačni izrazi. Tako bere dijak pravzaprav isto temo v dveh različnih priredbah.

„Strukture v 2. 3. in 4. razredu obsegajo gradivo, ki je nujno za temeljno zgradbo nemškega jezika... Tematika je v vseh štirih razredih posvečena spoznavanju nemško govorečih dežel...“ nadaljuje predsednik komisije. Kje pa so te strukture in ta tematika? Morda v učbenikih za 2., 3. in 4. razred? Teh učbenikov sploh ni. Učbenik za 2. razred naj bi izšel pred nekaj leti, takoj po Brazovjem učbeniku za 1. gimnazijo. Če je to mogoče pri novi matematiki, ki jo postopno uvajamo v osnovne šole in s katero pravočasno seznanjajo vse slovenske učitelje, bi bilo menda to mogoče tudi za pouk nemščine. Niti ta učbenik, ki ga imamo, pa ni popolnoma v skladu s sodobnimi metodskimi prijemi. Vaje so pravzaprav klasičnega tipa: Postavi v perfekt! Odgovori! Postavi v množino! Postavi v ednino!

Danes je še nešteto drugih vaj, kot npr. strukturalne vaje, ki rabijo za avtomatizacijo struktur, povezave stavkov v podredja in priredja, testi za razumevanje (Falsch-Richtig-Uebungen), spreminjanje (Umwandlungen), vaje za utrjevanje besednega zaklada. Vsa prvi del lekcije navedenega učbenika je bolj ali manj nastevanje znamenitosti in opisovanje. Dijak pa si včasih kljub

Naj le kratko povzamem temeljne misli:

— Če že želimo tudi gimnazijce bolj podrobno seznaniti z elektrotehniko, storimo to šele po tem, ko bodo poznali vse potrebne osnovne zakone iz fizike.

— Tako pri pouku fizike kakor tudi pri pouku vseh drugih predmetov uporabljajmo kot osnovni merski sistem Giorgijev sistem. Le-ta je namreč najbolj dosleden in zavoljo tega tudi najbolj preprost. Ne mučimo torej dijakov s spoznavanjem cele vrste včasih nepotrebnih enot, temveč jim pustimo dovolj časa za to, da bodo res do dna spoznali vse temelje, na katerih počiva tako grandiozna stavba znanosti in tehnike našega stoletja! PETER MIKELN

Pri Mladinski knjigi bo izšla slikanica KRALJIČINA NA GRAHU, ki jo je ilustrirala Marija Lucija Stupica

Dobro slikanico otroku v roke

Pod tem geslom je Zveza prijateljev mladine Slovenije začela široko, organizirano akcijo z namenom: naši dobri domači slikanici utreti pot v šole, do otrok, torej do tistih, ki jim ta slikanica po vsej pravici pripada.

Pri akciji bo pomagal zavod za šolstvo SRS s svojimi svetovalci, ki bodo na seminarjih opozorili vzgojitelje in učitelje na dobro domačo slikanico. Veriga obveščanja se bo nadaljevala prek staršev na roditeljskih sestankih in se končala pri otroku.

Uspešen pohod slikanice bodo zagotovili s svojim sodelovanjem naši literarni in likovni ustvarjalci, ki jo bodo z živo besedo predstavili našim učiteljem in vzgojiteljem na sestankih šolskih aktivov in na seminarjih. To pa bo prav gotovo tudi kulturni dogodek za učitelje in vzgojitelje.

Po dolgoletni poplavi napisanih in izrečenih besed smo končno našli pot, po kateri bomo dali naši slikanici zasluženo veljavo. Dosedanja prizadevanja so bila premalo uspešna: trenutna naklada slikanice je 3000, kupcev pa je 150.000!

Letos se bo Zveza prijateljev mladine Slovenije zavzela za nove izdaje Mladinske in Partizanske knjige, prihodnje leto pa bodo sledile še izdaje drugih založb.

Dobra slovenska slikanica — kamenček v mozaiku slovenske književnosti — bo s svojo kakovostjo (ilustrativnim bogastvom in vsebino) prav gotovo pridobila naše otroke in jim postala potrebna v šoli in doma.

Vzgojitelji in učitelji jo bodo cenili zaradi njene uporabnosti, kot pomagalo pri različnih načinih posredovanja znanja. Z njo bodo osvežili pouk, pa tudi idejno vzgajali.

Da bi se akcija „Dobro slikanico otroku v roke“ začela čim hitreje in da bi bila čim uspešnejša, so se 13. septembra sestali na zavodu za šolstvo SRS predstavniki Zveze prijateljev mladine Slovenije, književniki in svetovalci zavoda za področje predšolske, šolske vzgoje in posebnih šol. Dogovorili so se, da bo akcija potekala bolj organizirano, sočasno v predšolskih ustanovah, v mali šoli in v osnovnih ter posebnih šolah. Ob obveščanju na seminarjih za vzgojitelje bodo skušali doseči, da bo dobil vsak starejši oddelek vzgojno-varstvenega zavoda (teh je 90) svoje knjižne police. Tako bodo otroci brali knjigo takrat, ko si bodo zazeleli. Starši si bodo lahko hkrati s poljudnoznanstveno literaturo izposojali tudi mladinsko literaturo za svoje otroke. Načrtno bodo uredili in obogatili knjižnice.

Seminarji za vse učitelje osnovnih šol (teh je 420) se bodo pričeli sredi oktobra. Pripravljeni bodo vzorci učne snovi za slovenski jezik s priporočilom za uporabo slikanice na nižji stopnji.

Šolam priporočajo, naj bi kupile po 20 izvodov posamezne slikanice, ki jo potrebujejo učitelji za delo v razredu. Dogovorili so se, da bodo čimprej natisnili katalog slikanic, 700 izvodov, z obrazložitvijo o kakovosti posameznih slikanic Mladinske in Partizanske knjige. Takrat bo slikanica lahko vključena v učni načrt: uporabna bo za govorne vaje, vzgojo estetskega okusa, izražanja ipd. Zavod za šolstvo in Zveza prijateljev mladine Slovenije bosta poslala vsem šolam skupen dopis s priporočilom. Zveza prijateljev mladine bo pripravila

seznam literarnih in likovnih ustvarjalcev, ki bodo na sestankih učiteljskih aktivov posredovali učiteljem in vzgojiteljem mnenje o posamezni slikanici. Katalog slikanic bodo prejeli vse šole do konca septembra.

Posebne šole (teh je 80) naj bi obiskali tudi ilustratorji, kar bi zelo koristilo likovnikom, še posebej pri likovni vzgoji.

Prav gotovo so koristne in dragocene misli, poudarjene na sestanku komisije za tisk ZPMS 14. septembra:

— Dobro slikanico je treba predstaviti staršem, saj prav oni odštejejo denar zanj. Predstaviti je treba ustvarjalca in posrednika, predvsem pa pojasniti, kaj je to dobra knjiga.

— Naša literarna kritika, pa tudi fakulteta, bi morali upoštevati, da je dobra literatura za otroke enakovredna literaturi za odrasle. V svetu so to že priznali.

— Dnevni in periodični tisk bi moral imeti posebne poročevalce o mladinski literaturi. V naših šolah, predvsem na pedagoški gimnaziji, pedagoških akademijah in filozofski fakulteti bi morali slušatelje bolj poučiti o mladinski literaturi.

— V učnih načrtih in učbenikih smo mladinsko literaturo prezrli, iščemo le odlomke klasične literature.

— Olajševalna okolnost ob doseganju zaostajanja mladinske tiska je v tem, da je mladinska literatura sorazmerno mlada, saj je zaživela komaj po vojni.

Naj končam z besedami enega izmed razpravljavcev: „Za otroške čevlje moramo odšteti več kot za obutev odraslih, pa ne vprašamo zakaj. Prav tako je tudi z literaturo za otroke.“

TEA DOMINKO

Pri Partizanski knjigi bo izšla slikanica Jožeta Potrča PRAVLJICA O VANČU, ki jo je ilustriral Ive Šubic

SEMINAR

Od 17. do 26. septembra bo v Radenci seminar za profesorje in učitelje slovenskih šol na Trzaskem in Goriškem. Organizator seminarja je republiški sekretariat za prosveto in kulturo, predavatelj — visokošolski profesorji, profesorji pedagoških akademij ter strokovni sodelavci izobraževalnih ustanov pa bodo osvetlili Pomurje z geografske, zgodovinske in umetnostne strani. Seminar obravnava poleg širšega spoznavanja Pomurja tudi pedagoško didaktično problematiko. Predvidoma se bo seminarja udeležilo 40 profesorjev in učiteljev slovenskih šol pod italijansko upravo.

Naj se na koncu še enkrat vprašamo, kdaj bomo v slovenskih šolah dobili kontinuirane učbenike za nemški jezik od 5. razreda osnovnih šol pa do 4. razreda gimnazij, kjer bo res v ospredju pogovorni jezik, ki naj bi ga učenec obvladal na koncu gimnazije v govoru in pisavi, in kjer bomo našli najrazličnejše vaje. Besedila pa si bodo sledila po načelu od preprostega k zahtevnejšemu, od lažjega k težjemu.

MIRA GANTAR, Gimnazija Kočevje

ČIM BOLJE SE BOMO POZNALI

NA ROB:

Plat zvona

Predstavniki republiške izobraževalne skupnosti in temeljnih izobraževalnih skupnosti so se že pred dobrim mesecem dogovorili za usklajitev osebnih dohodkov na področju vzgoje in izobraževanja v drugi polovici letošnjega leta; to določa tudi junijski sklep skupščine SR Slovenije. Tako kot vedno se je tudi tokrat zataknilo pri denarju. Temeljnim izobraževalnim skupnostim v Pomurju primanjkuje tretjino denarja za sanacijo osebnih dohodkov. Učiteljske vrste se še nadalje redčijo. Učitelji si iščejo boljši in debelejši kos kruha zunaj šolskih pragov.

„Pri izračunu sredstev je treba nujno upoštevati kadrovske zasedbe v posameznih zavodih.“ Tako so pred dnevi podarili predstavniki temeljnih izobraževalnih skupnosti iz Lenarta, Ljutomer, Lendave, Gornje Radgone, Murske Sobotice in Ptuj, ki so se zbrali na seji v Gornji Radgoni. Razpravljali so o sanaciji osebnih dohodkov prosvetnih delavcev v drugi polovici letošnjega leta. Republiški izobraževalni skupnosti so predlagali, naj pri izračunu upošteva njihove potrebe, glede na zasedbo delovnih mest. Morda bi samo s tem, če bi spremenili osebne dohodke le nekako zboljšati trenutno razpoloženje učiteljev, ki prav letošnjo jesen, bolj kot kdajkoli prej, zapuščajo svoj poklic.

Samo na nekaterih šolah v Pomurju primanjkuje sedaj 74 učiteljev. Med počitnicami, torej še pred začetkom letošnjega šolskega leta, je kar 20 prosvetnih delavcev zapustilo šole. Preveč za Pomurje, in preveč za posamezne temeljne izobraževalne skupnosti, za šole, ki ne najdejo izhoda iz zagate. Za to pa niso same niti najmanj krive.

TONE URBAS

KOČEVJE:

Vsi niso šli na morje

V prvih septembrskih dneh se je vrnilo iz savudrijske šole v naravi 67 otrok in 9 vzgojiteljev letošnjega petega razreda kočevske osnovne šole. Za šolo v naravi se je odločilo sorazmerno malo učencev. Zakaj? Vsi niso imeli denarja, razen tega pa dolgo niso vedeli, kje bo ta šola in koliko bodo morali zanjo prispevati.

POSTOJNA:

Dan prosvetnih delavcev

Prejšnjo soboto so v Postojni v Domu JLA praznovali svoj dan prosvetni delavci postojnske občine. Na slovesnosti so podelili najzaslužnejšim že tradicionalne nagrade. Učitelji so poslušali predavanje o vzgoji in izobraževanju v luči nove ustave, z družabnim delom srečanja pa so nadaljevali na Trešnji ravni nad Prestrankom.

STRUGE PRI KOČEVJU:

Stoletnica

Učenci in učitelji osemrazredne osnovne šole v Strugah pri Kočevju bodo skupaj z vaščani prihodnji teden praznovali stoletnico šole. Lani je obiskovalo šolsko šolo 110 učencev, letos pa jih je vpisanih komaj 96.

MAČKOVCI PRI MURSKI SOBOTI:

Še vedno v gradu

Že pred leti so se vaščani v Mačkovcih pri Murški Soboti odločili za novo šolo. Začeli so tudi zbirati denar, kajti sedanji šolski prostori, ki so v nekdanjem gradu, že dolgo ne ustrezajo več. V začetku so vaščani

BOŠTANJ:

Graditi so začeli novo šolo

Z buldožerjem gradbenega podjetja iz Zagorja so začeli prejšnji teden kopati in urejati prostor na Zgomjem polju v Boštanju, kjer bodo postavili novo montažno šolo. Denar, ki so ga zbrali občani s samoprispevkom, bo zadoščal le za prvo etapo gradnje; v tej bodo zgradili osem učilnic, sanitarije, kuhinjo in jedilnico ter skupni prostor, ki ga bodo v začetku uporabljali še za dvorano in telovadnico. V šoli bo 1100 kvadratnih metrov prostora. Marlesova montažna šola bo postavljena še pred zimo, takrat pa bodo na vrsti obrtniška dela.

Eno uro do šole

Od Kočevja proti Livoldu in naprej levo proti Mozlju, Rajndolu in Knežji lipi se vije zdaj asfaltirana, zdaj prašna makadamska cesta, ki kaže rebra in kličje cestarja. S samoprispevkom so menda domačini v Mozlju „potegnili“ skozi vas asfaltno prevleko, da ne bi cestnega prahu kuhali skupaj z žganci.

V Mozlju so tudi štirje razredni podružnične šole. V enega izmed njih — v drugega, hodi Štefan Režonja, s katerim sva se srečala pred dnevi na enem izmed številnih ovinkov med Mozljem in Rajndolom.

Čisto po robu ceste je ubiral Štefan pot proti domu. V eni roki je nesel šolsko torbo, v drugi pa kanglico mleka. Ko je zagledal avto, ni vedel, kaj bi naprej položil na tla, da bi ga s prsto roko ustavil.

Pot od doma do šole prehodi Štefan in še deset učencev iz te vasi vsak dan dvakrat. Ko pešačijo na vsako stran po eno uro, ustavljajo osebne avtomobile, tovornjake pa tudi vprege. Bolje se je slabo peljati kot dobro hoditi, pravijo. „Vozniki nam radi ustavljajo.“ pravi Štefan. „Pozimi pa se vozimo z avtobusom! Šola nam plača vožnjo. Veste, pa najši hodimo peš, čeprav nam je včasih vroče.“

— Kdo pa uči na šoli v Mozlju, tovarišica ali tovariš?

„Tovarišica je. Tudi lani nas je ta učila.“

— Ali morda veš, kako se piše?

„Ja . . . , nekaj bolna je bila, pa radi jo imamo. Ime pa ji je . . . , kako že? Se ne morem spomniti! Aha, že vem! Naša tovarišica se piše Hedvika Lisec!“

TONE URBAS

„Ko zagledamo avto, ga ustavljamo. Včasih imamo srečo in ni nam treba pešačiti,“ pravi drugošolec Štefan Režonja iz Rajndola Foto: T. Urbas

TEMELJNA IZOBRAŽEVALNA SKUPNOST LJUBLJANA:

Pomoč in prizadevnost

Kmalu zatem ko je ljubljanska organizacijska enota republiškega zavoda za šolstvo analizirala stanje pouka na osnovnih šolah in ugotovila, da 20% učnih ur v šolah na območju temeljne izobraževalne skupnosti Ljubljana poučujejo neustrezno kvalificirani učitelji, so to problematiko obravnavali člani skupščine temeljne izobraževalne skupnosti, pa tudi člani upravnega odbora. Položaj so začeli izboljševati že v začetku leta 1970, vendar pa še sedaj ne morejo biti povsem zadovoljni. Od sistemske ureditve izrednega študija zaposlenih prosvetnih delavcev so namreč upravičeno pričakovali več.

Pravilnik določa številne oblike pomoči, in sicer zmanjšano učno obveznost med izrednim študijem, študijske dopuste, štipendije, nagrade za opravljene izpite, povračila nekaterih stroškov za študij. Poleg osnovnega namena pomagati učiteljem, da si do roka pridobe potrebno strokovno izobrazbo, navaja pravilnik še druge oblike dopolnilnega izobraževanja. S tem želijo pri temeljni izobraževalni skupnosti Ljubljana še izboljšati kvalifikacijski sestav v vzgojnoizobraževalnih zavodih, omogočiti nemoteno delo v šolah, kjer so zaposleni prosvetni delavci, ki dopolnjujejo svojo izobrazbo, ter spodbuditi prizadevnost, da si pridobijo ali izpopolnijo svojo strokovno izobrazbo na ustreznih visokošolskih zavodih z rednim, izrednim ali podiplomskim študijem.

Po podatkih zavoda za šolstvo SR Slovenije je bilo še lani na območju petih ljubljanskih občin od 1629 prosvetnih delavcev (258 od teh jih dela v oddelkih podaljšanega bivanja), kar 154 takih, ki po stroki ali stopnji izobrazbe niso bili strokovno usposobljeni za poučevanje. Temeljna izobraževalna skupnost Ljubljana je lani pomagala pri študiju skoraj sto učiteljem, ki so se odločili za izredni študij na pedagoški akademiji, filozofski fakulteti, fakulteti za naravoslovje in tehnologijo, visoki šoli za telesno kulturo, visoki defektološki šoli v Zagrebu, višji šoli za socialne delavce, akademiji za glasbo itd. Največ prosvetnih delavcev študira na pedagoški akademiji, nekoliko manj pa na drugih višjih in visokih šolah.

Na območju temeljne izobraževalne skupnosti Ljubljana je

44 osnovnih šol in 38 vzgojno-varstvenih zavodov, pri dopolnilnem strokovnem izobraževanju pa je sodelovalo le nekaj več kot polovica (26) osnovnih šol s 77 sodelavci in komaj slaba tretjina (11) vzgojnoizobraževalnih zavodov z 19 sodelavci. To pove, da so zaposleni učitelji, ki so po zakonu dolžni izpopolniti svojo izobrazbo, le premalo izrabili možnosti in pomoč pri izrednem študiju, ki jih zagotavlja sprejeti pravilnik o pomoči.

Tudi v tem šolskem letu bo temeljna izobraževalna skupnost Ljubljana nadaljevala z delom in uresničevala sklepe akcijskega programa. Le tako bo namreč mogoče izboljšati kvalifikacijski sestav zaposlenih prosvetnih delavcev na območju te temeljne izobraževalne skupnosti, še preden jih bo „dohitel“ zakon o osnovni šoli. Seveda pa nalaga zakon osnovnim šolam tudi obveznost, da pomagajo učiteljem pridobiti potrebno izobrazbo. Pri tem največkrat pomagajo temeljne izobraževalne skupnosti . . . Tako je na primer v Ljubljani, ni pa tako povsod . . .

—tu—

JESENICE:

Novi prostori

Jeseniška posebna osnovna šola praznuje letos 15-letnico svojega dela in obstoja. To leto pomeni hkrati tudi konec gostovanja v pretesnih, vlažnih in mrzlih prostorih Kosove graščine. Posebno osnovno šolo na Jesenicah obiskuje letos 105 učencev in učenek iz raznih krajev jeseniške občine. V začetku novega šolskega leta so dobili tudi nove prostore in preuredili šolske učilnice v stari zgradbi. V prizidku nove posebne osnovne šole je šest novih učilnic, v stari stavbi pa so dobili še delavnice za tehnični pouk, prostor za varstveni oddelek, zbornico in sanitarije.

**RAZŠIRIJATE
SVOJ LIST!**

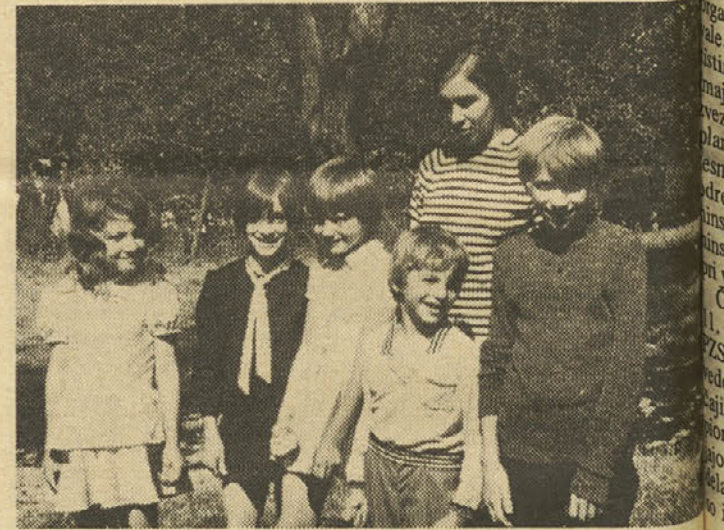
ŠTIPENDIJE V SKLADU Z DRUŽBENIM DOGOVOROM

Do leta 1968 so ljubljanske občine vsaka zase vodile štipendijsko politiko. V tem letu pa so prenesle celotno štipendiranje, predvsem prosvetno-pedagoških kadrov na temeljno izobraževalno skupnost Ljubljana. Ljubljanska temeljna izobraževalna skupnost si je ves čas prizadevala, da bi pri šolanju pomagala predvsem otrokom delavskih in kmečkih družin.

Komisija za štipendije pri temeljni izobraževalni skupnosti Ljubljana razpiše vsako leto okrog 50 novih štipendij, največ od teh jih je namenjenih mladini, ki se šola na kadrovskih ali pedagoških šolah. Pred dvema letoma pa je komisija za štipendije poleg rednih štipendij razpisala tudi 30 namenskih štipendij za učence, ki so uspešno končali osnovno šolanje in ga želijo nadaljevati na srednji šoli. Te štipendije so bile namenjene učencem iz revnih družin, ki pa imajo dokaj dober učni uspeh. S tem je temeljna izobraževalna skupnost Ljubljana prispevala svoj delež tudi k odpravljanju socialnih razlik. Ze leta 1971 je podpisala družbeni dogovor o štipendiranju in kreditiranju dijakov in študentov. To je bil temelj za oblikovanje politike štipendiranja in kreditiranja v delovnih organizacijah. Dogovor namreč narekuje skupno urejanje materialnih možnosti za izobraževanje mladih in usmerjanje kandidatov v stroke, kier

je pomanjkanje najbolj perečih. V lanskem šolskem letu je temeljna izobraževalna skupnost Ljubljana štipendirala 270 dijakov in študentov na srednjih in visokih šolah. Po socialnem poreklu je bilo največ otrok iz delavskih družin, in sicer nekaj več kot 90. Le nekoliko manj je bilo otrok uspešnih kmečkih otrok, medtem ko je bilo nad 20. Komisija za štipendiranje pri temeljni izobraževalni skupnosti Ljubljana bo tudi prihodnje nadaljevala z začelno štipendijsko politiko, omogoča študij nadarjeni mladini, zlasti pa tisti iz socialno-šibkih delavskih in kmečkih družin.

Ze lani in predlani so pri temeljni izobraževalni skupnosti začeli načrtno reševati težave, ki so nastajale pri zaposlovanju študentov, predvsem pa stih, ki so končali šolanje na kadrovskih šolah. Nedvomno bo z natančno izdelanim srednjoročnim programom kadrovske potreb v prihodnjih petih, šestih ali osmih letih ognili manj kateri nevedčnosti. Ze ob pisanju štipendij bi lahko namreč določili, katerim prihodnjim učiteljem je treba dodeliti štipendijo in kje jih bodo potem zaposlili. Le na temelju te analize je mogoče voditi uspešno politiko štipendiranja. To pa ljubljanski temeljni izobraževalni skupnosti že dolgo vedo.

Če ne bi ravno tisti dan manjkala ena učenka, bi „ujel“ v objektu vse učence in učence od prvega do četrtega razreda osnovne šole Knežji lipi, seveda skupaj s tovarišico Danico Blatnikovo Foto: Urbas

V osmih razredih še 14 učencev

Na centralni osnovni šoli v Kočevju je letos vpisanih 1565 učencev in učenek, devet več kot v lanskem šolskem letu. Na vseh podružničnih šolah pa je okoli 500 učencev in učenek.

Šola v Knežji lipi je po številu učencev nedvomno najmanjša osemrazredna osnovna šola, v osmih razredih jih je letos vpisanih 14. Prostor osnovne šole v Knežji lipi so v nekdanji menzi. Učenci prihajajo v šolo iz Sodnjega loga, Nemske Loke in Knežje lipe. Kljub temu pa je šola mladim „gostičem“ drugi dom, ki jim ga zna še na poseben način približati učiteljica Danica Blatnikova.

— Samo 14 otrok je v vseh osmih razredih vaše šole. V katerem razredu jih je najmanj in v katerem največ?

„V petem razredu ni nikogar. V prvem, drugem in tretjem razredu je po en učenec, največ pa jih je letos v osmem razredu. Kar štirje so!“

— Pouk imate dopoldan in popoldan?

„Dopoldan imajo pouk šesti, sedmi in osmi razred, popoldan pa prvi štiri razredi.“

— Otroci prihajajo v to šolo tudi iz okoljskih vasi, ki pa niso

ravno blizu. Zime pa so tu vas dolge in hude . . .

„Res je, vendar moram reči, da zaradi zime in snega otroci zelo malo zamujajo pouk. Šola pridejo, če se le priti. Včasih se mi kar smilijo, morajo uro ali dve gaziti visoko zapadli sneg in si korak za korakom utirati pot proti šoli in potem zopet nazaj proti domu.“

— In kakšen je njihov prečni uspeh?

„V preteklem šolskem letu je bila poprečna ocena 3,6. Moram pa poudariti, da večina otrok v drugih šolah ne bi dosegla takega uspeha. Malo več ukvarjam in utrujem snov. Šola so tudi izjeme. Romirja na primer že tretjič v prvem razredu. Lani je nikogar niso mogla naučiti po slovensko štiri do dvajset. V svojem jeziku seveda zna. Deklica bi morala posebno osnovno šolo.“

— Kam gredo otroci vsake šole po končanem osmem razredu?

„Večina se jih odloči za višje niške poklice v bližnji industriji ali pri obrtnikih, čeprav mnogi med njimi nadpoprečno nadarjeni!“

TONE URBAS

Osnovno izobraževanje odraslih po novem

Člani izvršnega odbora republike izobraževalne skupnosti na zadnji razpravljali najprej o predlogih za spremembo načina financiranja dejavnosti izobraževalnih zavodov ter sklenili vrednostno točko. Izvršni odbor je namreč pred kratkim razpravi o sanaciji osebnih stroškov prosvetnih delavcev v drugem polletju tega leta sprejel sklep, da je treba te osebne stroške od 1. julija dalje realizirati v skladu s na novo verificiranimi samoupravnimi sporazumi. Ti določajo vrednost točke 9,52 dinarjev in zvišujejo številko točk posameznim kategorijam prosvetnih delavcev glede na stopnjo njihove izobrazbe. V nadaljevanju so razpravljali projektu organizacije osnovnega izobraževanja odraslih, ki je pripravila strokovna skupina za osnovno šolo za odrasle Zvezi delavskih univerz. Pozorili so, da je projekt prilagojen spoznanjem, do katerih je mogoče priti samo na osnovi praktičnih izkušenj; zato je izredno pozitiven, treba pa bi bilo vnesti nekatere rešitve celostnega sistema rednega izobraževanja. Predvsem gre za večjo učinkovitost in prehodnost izobra-

ževanja ter vrsto drugih pozitivnih rešitev, ki se nam jih še ni posrečilo vpeljati v redno izobraževanje. Projekt bodo začeli sedaj praktično preverjati, za njegovo uresničitev pa bi bilo potrebnih približno 10 milijonov dinarjev na leto. Že za zadnje štiri letošnje mesece bo republiška izobraževalna skupnost namenila temu področju 500 tisoč dinarjev. Naj spomnimo, da gre za tolikšne denarje vsote zaradi nedavnega sklepa ustavnega sodišča, po katerem imajo vsi naši občani, torej tudi odrasli, pravico do brezplačnega osnovnega šolanja. Na seji so ob razpravi o tem vprašanju tudi poudarili, da bo treba čimprej skleniti družbeni dogovor, če hočemo, da bo financiranje te dejavnosti steklo tako, kot je predvideno. Letna vsota 10 milijonov dinarjev je namreč previsoka, da bi jo lahko krile same temeljne izobraževalne skupnosti. Naj na kratko povzamemo bistvene spremembe, ki jih uvaja predlog nove organizacije osnovnega izobraževanja odraslih. Osnova za novo organizacijo sta doslej veljavna učni načrt in predmetnik, ki ju je treba seveda prilagoditi spremembam učnega načrta in predmetnika za redno osnovno šolo. Bistvo nove organizacije pa je opuščanje sedanjega sistema razredov in uvajanje tečajev, ki so vsebinsko oblikovane enote v okviru posameznega predmeta in v katere se vključujejo slišatelji po lastni presoji in po posvetu s predavatelji na temelju poprejšnjega testiranja. Šolanje traja 68 ur manj, kot pa

je predvideno po sedanjem predmetniku. V osnovno šolo za odrasle bi sprejemali le mladino po 17. letu starosti; izjeme bi bili le tisti mladoletniki, ki bi jih bilo treba prešolati iz socialnih in pedagoških razlogov. Vendar bi morale dati za to soglasje svetovalne službe osnovnih šol. Zanje bi tudi obveljal dosednji sistem šolanja po razredih.

Organizacija pouka naj bi bila izvedena tako, da bi učno snov vsake predmetne skupine, takšne skupine so 4, razbili na devet tečajev. Slišatelji bi se lahko svobodno vključevali v tečaje, in sicer v tiste, v katerih bi lahko pridobili potrebno znanje. Sposobnejši slišatelji bi verjetno nekatere predmete poslušali, za druge pa bi se sami pripravljali na izpite in tako imeli možnost, ki je seveda idealna, da bi šolanje končali že v enem letu. Vendar pa vsebuje projekt še vrsto različic, za katere se bo treba odločiti.

Se pred prehodom na novo organizacijo pa bi morali razbiti učno snov posamezne predmetne skupine na ustrezno število tečajev, določiti startno osnovo ali obseg znanja, ki ga mora imeti slišatelj, da lahko nadaljuje v naslednjem tečaju, izdelati ustreznejše učbenike in učne pripomočke, pripraviti testne naloge za preverjanje znanja, izdelati didaktične napotke in instruirati učitelje ter seveda zagotoviti materialne možnosti za uvedbo nove organizacije.

KRITIČNA MEJA

Na seji izvršnega odbora republiške izobraževalne skupnosti so obširneje razpravljali tudi o problemih gradnje in o pomanjkanju študentskih ležišč v Sloveniji ter o programu gradnje do leta 1980. Res je namreč, da morajo študentski domovi vsako leto zavrtni vse več novincev. Sedanji položaj tudi ne bo izboljšal tolikokrat poudarjene neugodne socialne strukture študirajoče mladine. Tako je še zmeraj res, da je med študenti največ takšnih, ki izhajajo iz razvitejših mestnih in socialno neogroženih okolij in da je med njimi zelo malo otrok kmetov in delavcev. Pravzaprav je izvor tega že v strukturi dijakov srednjih šol. Gre torej tudi za nerešena vprašanja domov za srednješolsko mladino, ki jih bo treba reševati vzporedno s problematiko študentskih domov. Na seji so poudarili, da tudi najbolj urejena štipendijska politika ne more dati povsem pozitivnih rezultatov, če ne bomo

rešili problemov nastanitve študentov, ki po svoji pomembnosti morda celo presega problem štipendiranja in kreditiranja.

Z gradnjo študentskih domov bi radi izboljšali socialno strukturo študentov, zmanjšali izredno visok osip v visokem šolstvu, posebno v prvih letnikih in ustvarili ugodnejše možnosti za učinkovitejši razvoj podiplomskega študija. Na seji so še poudarili, da je problematika doslej letos kritično mejo, da rojeva vrsto drugih kritičnih vprašanj in da je skrajni čas, da se je naša družba drugače loti kot doslej. Do konca leta je treba pripraviti srednjeročni načrt gradnje študentskih domov v naši republici ter to povezati tudi z načrtovanjem gradnje dijaških domov.

Na seji so razpravljali tudi o sedanjem položaju študentskega tabora Ankaran in menili, da bi se morala s tem ukvarjati in nakazati dolgoročne rešitve posebna delovna skupina.

NADJA PENGOV

Zelo aktualna Robbova umetnina — SVEČNIK (ob pomanjkanju elektrike) Foto: M. Kambič

KAKO IZ ZAČARANEGA KROGA?

Ali bo osnovna šola Piran životarla tako kot doslej ali pa še slabše?

Častljiva vrata hrama učnosti so znova odprla svoja krila. Brez odgovora so ostala številna vprašanja, ki so povzročala med poletnimi dnevi mnogim glavobole. Kljub privlačnosti obale se nam ni posrečilo zapolniti izpraznjenih delovnih mest. Ali bomo končno dobili centralno ogrevanje? Bomo vsaj v drugi polovici zime delali v primerno ogretyh učilnicah? Kdaj bodo delovne razmere v nefunkcionalnih prostorih nekdanjega samostana take, da bo mogoče organizirati sodoben pouk? Kdaj bomo dobili novo šolo?

Prosvetne delavce osnovne šole Piran pestijo dolgočasne in že kar neozdravljive težave. Ni res, da so nas najbolj žulili osebni dohodki. Nas v Piranu prav posebno prizadevajo težke delovne razmere, delo „pod štirim strehami“ in pomanjkanje stanovanj. Pričujoče glasno razmišljanje se ustavlja le ob zadnjem.

Pereč stanovanjski problem učiteljev osnovne šole in vzgojiteljic vzgojno-varstvenega zavoda v Piranu se vsako leto znova sprevača v kronični kadrovski problem, ki ga kljub dobri volji šole in temeljne izobraževalne skupnosti obalnega območja nikakor ni mogoče rešiti. Potrebna je pomoč družbenih dejavnikov, predvsem piranske občinske skupščine in stanovanjskega podjetja. Problem, ki ga ni mogoče rešiti samo z denarjem šol in s tistim, ki se zbira za stanovanjsko izgradnjo pri TIS. Na območju piranske občine pa je dovolj praznih stanovanj, ki so zasedena le kak mesec v letu.

Ob večjem prispevku za stanovanjsko izgradnjo, ki smo ga s samoupravnim sporazumom letos zvečali od prejšnjih 4 % na 6 % bruto osebnih dohodkov, ostaja zdaj šolstvu manj denarja. Solidarnostni sklad je na obalnem območju resda nujen. Prosvetni delavci smo glasovali zanj, čeprav ga ne bomo uporabljali. Velja pa razmisliti, kako poskrbeti, da bodo tudi delavci, ki delajo na področju „posebnega družbenega pomena“, vendarle imeli streho nad glavo. Šolstvo pa usposobljene učitelje. Krivično je, da so otroci prikrajšani za kakovosten pouk (za pravico, zapisano v ustavi) samo zato, ker učiteljem ob razpisih prostih delovnih mest ne moremo zagotoviti stanovanja. To pa ni več samo stanovanjska kriza, temveč že nerazumevanje za potrebe družbenih služb, ki so kljub svojemu „posebnemu pomenu“ ves čas zapostavljene.

Kratek pregled številnih dopisov, prošelj in poročil, ki jih je šola poslala v zadnjih dveh letih na različne naslove, kaže tole: v šolskem letu 1970/71 je

osnovna šola Piran šestkrat brez uspeha razpisala nestrokovno zasedena ali sploh nezasedena delovna mesta. Prijavilo se je veliko kandidatov — pisмено in osebno, vsi pa so potrebovali stanovanje. Tega pa šola ni mogla zagotoviti. Razpisanih je bilo 10 prostih delovnih mest, od teh 5 delovnih mest za vzgojiteljice. Prijavilo se je 12 kandidatov, ki so izpolnjevali pogoje, zahtevali pa so stanovanje. Tudi vsi ponovni razpisi so bili zaman. Ker ni bilo učiteljev, je bil pouk matematike, angleškega jezika in zemljepisa med šolskim letom 1970/71 okrnjen.

V šolskem letu 1971/72 so ostala nezasedena mesta učiteljev za matematiko, fiziko, angleški jezik, zemljepis — tako kot v letu 1970/71 — razen teh pa še za slovenski jezik.

Ko smo v šolskem letu 1972/73 odprli nov vzgojno-varstveni zavod, se je stanovanjska problematika še bolj zaostrišla. Po predvideni sistemizaciji delovnih mest bi za vzgojiteljice v novem vzgojno-varstvenem zavodu potrebovali 10 stanovanj. Nova otroška ustanova je postavljena pred težko nalogo, kako organizirati vzgojno-varstveno delo, če ne bo stanovanj za vzgojiteljice. Uprava šole navaja v dopisu skupščini občine Piran 25. 9. 1972 vse te utemeljitve in dodaja: Če bo kljub novi zgradbi še vedno mnogo otrok brez varstva, lahko to povzroči občinski problem. Na kadrovske težave, ki so posledica pomanjkanja stanovanj, je šola nenehno opozarjala svet za socialno skrbovno in varstvo družine, svet za vzgojo in izobraževanje, oddelek za družbene službe in skupščino občine Piran.

Odgovor skupščine občine Piran — oddelek za občno upravo in družbene službe z dne 16. 11. 1972 navaja, da skupščina občine Piran lahko zagotovi le tri stanovanja in predlaga osnovni šoli Piran, naj ponovno preuči možnost, kako dobiti vzgojiteljice iz Pirana ali z obalnega območja. Vendar teh objavljenih treh stanovanj občina do danes še ni dodelila.

Poročilo osnovne šole Piran z dne 13. 11. 1972 o kadrovski problematiki in perspektivnem razvoju šole, naslovljeno na skupščino občine Piran, podaja kadrovski pregled do leta 1982.

Glede na sedanje stanje in še nezasedena delovna mesta bi takoj potrebovali:

- 14 stanovanj
- denar za popravila in adaptacije nekaterih neprimeren stanovanj prosvetnih delavcev šole
- še 9 enosobnih in dvosobnih stanovanj, ker bo do leta 1982 upokojenih 9 učiteljev.

Stanovanjska komisija osnovne šole Piran si je vsa leta zelo prizadevala, da bi vsaj delno omilila stanovanjske težave svojih delavcev. Predvideni načrti za adaptacije starega vzgojno-varstvenega zavoda v stanovanja za vzgojiteljice niso več aktualni, ker nova vzgojno-varstvena ustanova ne more sprejeti vseh predšolskih otrok piranskih občanov. Zato naj bi bilo poslopje starega vzgojno-varstvenega zavoda še naprej namenjeno predšolskim otrokom in učencem naše šole, ki so deležni obveznega pouka „pod štirim strehami“.

Za šolsko leto 1973/74 je svet šole v prvem rednem razpisu razpisal 10 delovnih mest. Nanje se je pisмено prijavilo 17 kandidatov. Ker šola nima stanovanj, so sprejeti kandidati drug za drugim odstopili. Učiteljev torej ni. Problema ni rešil niti drugi razpis, v katerem smo ponovno razpisali osem prostih delovnih mest. Začarani krog se je ponovil. Ali bo osnovna šola Piran životarla kot doslej, ali pa ji bo šlo še slabše?

Osnovna šola Piran pa s svojim denarjem ne more rešiti stanovanjskih problemov, ki so rakava rana naše ustanove. Člani sveta šole vemo, da to sicer ni edina zagata. Zavedamo se, da bomo morali posvečati več moči tudi notranjim, strokovnim problemom. Toda to je odvisno bolj ali manj od nas in naše dobre volje; stanovanjske stiske pa ne moremo rešiti brez pomoči zunanjih dejavnikov. Uprava šole in njen samoupravni organ ne moreta presekati tega gordijskega vozla. Izvršni odbor mestne konference SZDL Piran je v svoj delovni program že vključil akcijo za izboljšanje stanovanjskih razmer. Naj ne ostane osamljen!

Kličemo na pomoč vse družbene dejavnike in ljudi, ki so nam pripravljeni pomagati!

Za svet osnovne šole Piran:
TONČKA ŽIBERT

VEČ O PLANINSKIH DRUŠTVIH

Pri prebiranju vašega časopisa št. 13, z dne 6. VII. 1973, sem v članku „Zveza prijateljev mladine naj povezuje“ zasledil misel, naj bi Zveza prijateljev mladine povezovala vse organizacije, ki vključujejo in vzgajajo mladino. V članku sicer piše, da ni dan dokončni mandat organizacijam, ki naj bi sodelovale. Čudi me pa, da med istimi organizacijami, ki že imajo mandat, ni Planinske zveze Slovenije. Mi, ki delamo v planinskih organizacijah in esno sodelujemo s pionirskimi predri po šolah, vemo, da Planinska zveza in posamezna planinska društva veliko naredijo za vzgojo mladine.

Ce pogledamo Delo z dne 1. 7. 1973 vidimo, kaj naredi PZS za kadrovsko vzgojo. Naredeni so mladinski vodniški tečajji, vzgoja vodnikov, ki vodijo pionirje in mladino v gore, uvajajo se seminarji za prosvetne delavce — mentorje itd. Podatki iz rubrike „Planine in ljudje“ o vzgojne akcije MK“

Ce pogledamo Poročilo za leto 1972 redno skupščino PZS, ki je bila 2. 6. 1972 vidimo, da vključuje PZS 20.122 pionirjev! Vidimo, da deluje po šolah 120 planinskih skupin, da je bilo 50 osnovnih planinskih šol letno z krog 30 udeleženci na eni planinski šoli. V našem časopisu pogrešamo informacije o planinski šoli, o tekmovalju za ti znak pionir-planinec (bronasti, srebrni, zlati), o akciji za planinsko bralno značko, o pohodih, ki jih organizirajo pionirski odredi in planinske skupine skupaj itd. Obrnite se na PZS, radi vam bodo dali vse potrebne podatke. Predlagamo, da prosvetne delavce seznanite s „Častnim kodeksom slovenskih planincev“, ki ga je sprejela skupščina na svoji 11. skupščini. V njem so napolitva za govorjenje gorah, zapisani so običaji in navade v gorah. Vemo pa, da so prosvetni delavci tisti, ki vodijo mladino na šolske izlete v gore.

Misel, da bi morala biti PZS vključena v ZPM, podpiram tudi iz praktičnih izkušenj na terenu. V občini Zalec deluje vsaj pet planinskih društev, ki imajo vse planinske skupine po šolah. Organizirana je bila planinska šola. Šolo je uspešno končalo več kot 200 pionirjev.

Nase planinsko društvo in Pionirski odred Ivanke Uranjek na osnovni šoli Griže vsestransko sodeluje. Letos smo skupno popeljali pionirje že na tri potoke ob spomenikih NOB itd. Skratka menim, da bi PZS morala biti povezana v ZPM.

Za PD Zabukovica
JEŽOVNIK FRANČ

Bogato gradivo za študij

(Ob izidu letošnje 4. številke revije Vzgoja in izobraževanje)

Kakor dosedanje, tako je tudi 4. številka revije Vzgoja in izobraževanje izredno bogata, saj nam prinaša mnogo gradiva, ki ga bodo s pridom lahko uporabili posamezniki, pa tudi učiteljski kolektivi za marksistično in strokovno izpopolnjevanje.

Uvodnik prinaša kratki delni eksperiment, ki ga je imela na 3. zboru domskih vzgojiteljic (25. junija t. l. na Otočcu) republiška sekretarka za prosveto in kulturo Ela Ulrih-Atena.

S seminarja, ki ga je zavod za šolstvo SRS organiziral v sodelovanju z marksističnim centrom pri CK ZKS, so objavljene razprave: dr. Dragice M. Ivanovića Nekatera vprašanja idejnosti pri pouku fizike; dr. Ernesta Stipanića Marksistično izobraževanje in pouk matematike ter dr. Božidarja Debenjaka Biologija in idejnost pouka.

Posebno zanimiva je razprava Staneta Kranjca Marksistična idejnost v vzgojnoizobraževalnem procesu. Avtor razpravlja o vzgoji kot izrazito družbeni funkciji, o nevzdržnosti te idejno nevtalne in družbeno neangazirane šole, nadaljnje pojasnjuje, kako moramo razumeti marksistično samoupravno idejnost pri vzgoji in izobraževanju ter jasno poudarja, da brez marksizma ni socialistično angazirane šole.

Ni manj dragocena ni razprava Budislava Šoškića „Idejni tokovi v družbi in Zvezi komunistov“. Avtor seznanja bralce z marksizmom in ideologijo samoupravne socialistične družbe, z najpomembnejšimi funkcijami ideološkega boja, z družbenimi koreninami idejnih vrenj in konfrontacij, družbenimi protislovji, s konflikti interesov in ideološkimi konflikti ter z ideološkimi usmeritvami, ki nasprotujejo interesom delavskega razreda in ideologiji samoupravne socialistične družbe.

Kakor v prejšnjih številkah so tudi tokrat objavljene bogate informacije, recenzije in novice iz knjižnice zavoda za šolstvo SRS, v rubriki Izobraževanje v svetu pa prispevek Sistem izobraževanja v Alžiriji.

DRAGO NOVAK

KUPITE — PREBERITE

PIŠE:
SILVO TERŠEK

NEKAJ LJUBEZNI OSTANE

Smehlja se. Tudi med preprosto izgovorjenim stavkom si vzame čas in se nasmehne. Profesor matematike in trema? Matematiko je poučeval na osnovni šoli in pozneje na gimnaziji v Tolminu. Od leta 1964 poučuje ta predmet na novogoriški gimnaziji. Enajst let prosvetne službe — uvertura v življenjsko simfonijo. Po tolikih letih je kljub vsemu nekoliko teže odgovoriti na vprašanje: zakaj v prosveto? Ali so to trenutki, ko bi bil lažji odgovor: zakaj iz prosvete? Brez veselja do učiteljevanja najbrž tudi v gimnaziji ne gre. Naj se pozneje krha, lomi, zapada v negotovost, tudi v nejevoljo; nekaj ljubezni ostane in nekaj idealizma.

„Morda sem nekoč mislil, da bo družba namenila prosveti več pozornosti. V zadnjem obdobju stopicamo naprej — tako se zdi. Toda v marsičem prosvetni delavci še vedno potegnemo krajišni konec. Ostanemo razpeti med obljubami in stvarnostjo...“

Zakaj prav študij matematike? Posebne želje, sposobnosti — njegove in tistih, ki so ga poučevali. In če se karkoli zgodi, ne bo ujet v prosvetno-pedagoške „spone“.

„Ker manjka učiteljev za ta predmet, je razumljivo, da tudi zunaj prosvete ni težko dobiti zaposlitve. Brez želje po poučevanju dandanes ne bi stal za katedrom v gimnaziji. Prišli so tudi trenutki kolebanja. Nameval sem se zaposliti pri računalniku v enem izmed podjetij. Nastalo je vprašanje, kje dobiti stanovanje...“

Kaj je v njegovem primeru močnejše poudarjeno: ljubezen do stroke ali do prosvetarskega poklica? In pride kakor odmev: če ni navdušenja za predmet, ki ga poučuješ, ne moreš niti od sebe dovolj pričakovati.

„Kateri veter me je gnal ven? Slab družbeni položaj prosvetnega delavca. Od njega se zahteva vedno več, v nasprotju s tem pa se mu samo veliko obljublja in mnogo manj daje. Pri tem nimam v mislih samo osebnih dohodkov, pač pa modernizacijo pouka, šolsko opremo, učila, precej birokratski odnos nekaterih, ki vodijo naše šolstvo. Morda so tam tudi taki, ki so se nekoliko odmaknili od stvarnega položaja v naših šolah.“

Prijetno je biti v družbi mladih ljudi. V šoli si malo manj birokrat in tehnokrat, saj mladina vsega tega ne prenese. Če pa bi delal na nekem delovnem mestu z ozko usmerjenim področjem, bi imel dosti manj možnosti za polno življenje v družbi in z družbo.“

Začetek poučevanja. Najprej se loviš kakor akrobat na žici ob prvem cirkuškem nastopu. Toda šola ni cirkus, to bi tudi ne smela postati. Sam s seboj imaš iz leta v leto manj težav. Če pa poučuješ predmet, za katerega manjka učiteljev, si hudo zaposlen. Ves prosti čas ti poberejo honorarne ure. Nič čudnega, če poučuješ vsak teden 35 do 40 ur. Tudi trden sklep, da tega ne boš počel, je zaman. Učne obveznosti pa se ne najdejo samo na šoli; tu je

tudi delavska univerza...“

Svetilka na tanki žici je začrtala diagonalo. Sinko v sosednji sobi je zrušil nekaj na tla. Mladi profesor ANTON KUŠTRIN se je samo nasmešnil: „Bolj kakor odličen matematik je pomembno — biti človek. Potrebno je razumeti ljudi in razmere, v katerih z njimi delaš. V svojih zahtevah moraš biti

pozneje sam s seboj preveč dela.“

Zdi se, da je na naših šolah za študij matematike dovolj nadarjenih otrok. Toda ambicije v naši potrošniški družbi so ponavadi popolnoma druge. Otrok se teže zaveda, da bi lahko tudi kot matematik (sposoben matematik!) normalno in samostojno živel ter zadostil

Pri pouku matematike, žal, nisimo v konici tehničnega napredka. O programiranem pouku samo govorimo. Temelj bo še vedno individualno delo s posameznim dijakom. Poprečnih dijakov je, žal, precej več kot odličnih.

„Dijaka je treba naučiti „delati“, mu omogočiti, da osvoji določene metode dela — kako se lotiti problema. Najmanj pa je namen katerekoli šole dati določena znanja. To je stvar boljšega ali slabšega spomina. Človek mora znati poiskati priložnosti, knjigo in si z njo tudi pomagati; ponoviti, kar je že slišal in novo spoznati. Če pa kdo misli, da bo s katerokoli učno metodo bistveno olajšal delo dijakom, se moti. Do spoznanja v matematiki pridemo samo s trdim umskim delom. Taka spoznanja se tudi krepkeje zasidrajo v zavest.“

Res je, da študij matematike privzgoji v človeku določene lastnosti. Življenjske zadeve začne obravnavati dokaj racionalno — razumsko. Matematik je prisiljen poglobljati svojo strokovnost in ne samo obdržati nekakšno matematično kondicijo. Seveda ni potrebno, da grede taka poglobljanja v znanstvene razsežnosti. Tudi pozabljenost je lastnost vsakega človeka; potrebno je tudi ponavljanje tistega, kar si se nekoč že učil...“

Profesorjeva žena sedi na straničji kavča. Zdi se, da bo treba reči nekaj pikrih tudi na račun šolskih knjižnic in poslati nekatero na ogled knjižnice na osnovni šoli v Cerknem.

Toda o tem kdaj drugič; zdaj pa o tekmovanjih v matematiki. Na gimnaziji v Novi Gorici je uvajal tekmovanja v matematiki profesor Perme, ki je nekoč poučeval tudi mojega sogovornika.

„Že samo sodelovanje na takem tekmovanju je za dijaka neke vrste uspeh. Najvažnejše je

zbuditi pri mladem človeku navdušenje, to pa je potrebno v prvem razredu. Včasih treba učenca tudi „prisiliti“ dela več, kakor je obvezno. brodi težave, postane samosten in težav ponavadi ni. Dijaku je treba dati določeno literaturo, naloge, rešene mere... Zdi se, da poznamo kar preveč metod, po katerih lahko lotimo neke naloge, tako so postale le-te vedno zagonetne in zahtevajo od dijakov mnogo časa. Ker nekdo moraš posvetiti več časa šolskim kot pa odličnim matematikom, so taka tekmovanja bolj koristnejša...“

Ne govorim s profesorjem, bi se zanimal samo za strokovno področje — matematiko. To je njegov poklic, za manjša pa so usmerjena tudi druga: poslušanje klasične glasbe Bacha in Beethovna, spreminjanje likovne ustvarjalnosti, literature... Človek si lahko s te risi miselni razpon in človeško širino. Lahko pa se tudi zapleti ali stopi na rob družbenega gaganja.

In kaj misli profesor o matematiki v osnovni šoli?

„Sistem je tako postavljen, da je otrok prisiljen nekoliko več misliti. Še vedno pa mora moral otrok temeljito obvladati osnovne računске operacije. Čeprav imamo avtomobilni otrok ne peljemo najprej na ferski izpit. Še prej jih moramo naučiti hoditi.“

Bojim se, da je med nekaterimi učitelji prevladalo prepričanje, da je bolj pomembno, kaj se uči, od tistega, kaj se poučuje. Zgodi se, da učitelji poznajo: res ni bila snov znanstveno-matematično obravnavanja, toda metodično je bila bruhibna...“

Ostanejo vprašanja, prazni med diagonalami, ki jih razsobna svetilka in pravljice ne lje, da bi si bili nekateri prosvetni delavci na las podobni.

Foto: S. Teršek

dosleden. Kljub vsemu mora ta trdnost včasih iz tega ali onega vzroka popustiti. Ničesar se ne smeš opreti kakor pijanec plota!

Morda si je tudi preveč preprosto predstavljati, da bi bil odličen profesor tisti, ki bi samo s pridnostjo končal študij matematike. Verjetno bi imel

svojim hotenjem. Dandanes se mladi bolj navdušujejo za študij arhitekture... Dvomim, da je v večini primerov vzrok takim vpisom navdušenje.“

Vsako ima bolj ali manj svoj sistem dela. Profesor zahteva — od sebe in dijakov. Od sebe zahteva jasno obravnavo določenih matematičnih poglavij.

Sodobna pota vzgoje in izobraževanja

KARKOLI DELAMO, DELAJMO ZA OTROKE!

Vzgojiteljevo delo v koloniji

Izobraževanju posvečamo danes veliko pozornosti, iste težnje pa opažamo tudi na področju športa, ki postaja v nekaterih panogah, kot sta npr. smučanje in plavanje, že prav množičen.

Med starejšimi ljudmi je še zelo veliko neplavalcev, medtem ko ima mladina boljše možnosti, da se nauči plavanja. V ta namen so organizirane šole v naravi in razne kolonije ob morju ter tečaji za plavalce in neplavalce, ki jih pripravijo plavalni klubi in kopališča med počitnicami.

Otroci, ki se vpišejo v plavalne šole, pričakujejo v teh predvsem razvedrilo, starši nenehen pedagoški nadzor, organizatorji pa popolno znanje plavanja pri neplavalcih. „Tovariš“ ali „tovarišica“ nimata delovnega programa. Ponavadi se v kolonijah podrejamo zahtevam pedagoškega vodje ali pa smo prepuščeni svoji iznajdljivosti. Zato bi rad spregovoril predvsem o tem.

Danes nam je bolj ali manj jasno, da mora biti tovariš ali vodnik strokovno usposobljen vzgojitelj, saj je delo z otroki v koloniji podobno delu vzgojitelja v internatu.

Vzgojitelj v koloniji naj čimbolj pozna posameznike v svoji skupini. Nekaj navodil in posebnosti zve iz zdravstvenih listov, ki so jih izpolnili starši in šolski zdravnik. V skupini naj ne bo več kot 15 otrok. Otroci izvolijo svojega predstavnika, vzgojitelj pa še določi sobne starešine. Ni nujno, da je sobni starešina najbolj ubogljiv otrok. Določimo ga po sposobnostih, ki se hitro pokažejo. Njegova dolžnost je, da skrbi za urejenost sobe, red med spalnno uro, red med obroki... S tem vzgajamo čut dolžnosti. Tudi drugi otroci dobivajo zaposlitve, zadolžitve in s čimbolj doslednim delom skrbijo za urejenost. Vzgojitelj naj njihovo delo nadzoruje, vodi in usmerja, podpira ideje skupine, čeprav se umakne v ozadje. Posebno prvi dnevi so pomembni za dosledno izvajanje programa, da dosežemo organiziranost skupine.

USTVARJAMO NJIHOV DAN

Ob sedmih je vstajanje ob lepem vremenu, ob deževnih dneh se spanje podaljša. Nekateri se navdušujejo za telovadbo, ki bi poživila krvni obtok in dvignila „polet“ za ves dan. Temu nasprotujem. Zakaj? Odgovor je hitro pri roki: nestrokovno izvedena telovadba naredi več škode kot koristi. Vaje na kopnem, učenje plavalnih gibov in plavanje — mar ni vse to že telovadba?

Po zajtrku je treba pospraviti spalnice, nato se grede otroci kopat. Vsaka skupina naj si poišče primeren prostor na obali. Zaradi večje preglednosti nad otroki je pomembno, da skupine ne tičijo druga ob drugi. Velikokrat vidimo, da se vodniki prepustijo blagodejnemu sončnim žarkom, skupinskemu klepetu, pozabijo pa

na svojo vlogo in delo. Druga skrajnost pa je zelo pedanten vzgojitelj, ki niti za trenutek ne zapusti svoje skupine. Otroke programirano zaposluje, ves čas so v akciji. Vzgojitelj naj loči, kdaj je nadzor nad otroki nujen in kdaj imajo lahko nekaj svojega časa za igre, ki jih sami izberejo. Otroke je treba preizkusiti, koliko znajo plavati. Razvrstiti jih moramo na neplavalce, polplavalce in plavalce. Nato naj sledi načrtna vadba in izpopolnjevanje. Neplavalce navajamo na igre v vodi, da izgubijo strah. Nato začnemo z vajami za noge, roke in nazadnje gibe usklajujemo. Vaje naj otrok natančno izvaja, popravljajmo ga. Vadba naj ne traja dlje kot 10 minut. Obveznemu delu sledi igranje po želji. Za plavalce ni potrebno, da delajo ves čas vaje. Plavajmo z njimi do bližnjega objekta, pokažimo jim skok na glavo, izpopolnimo tehniko plavanja in popravimo njihovo dihanje.

Koliko časa naj ostanejo otroci v vodi? To je odvisno od temperature vode. Po prihodu iz vode se otroci zleknejo na sonce in pogrejejo. Sledijo igre. Organiziramo lahko igro med dvema ognjema, mali nogomet, gnilo jajce, črni mož, štafetne igre in podobno. Večji „kolonisti“ radi pojejo, berejo, igrajo odbojko, košarko in se zabavajo z besednimi igrami.

SPROŠČENO

Čas do kosila hitro mine. Po kosilu je v navadi spanje. Popolna tišina in mirovanje sta prav tako skrajnost kot hrup in anarhija. Zato: kdor želi, naj spi, drugi pa naj ta čas izrabijo za pisanje, branje knjig ali tihe igre.

Po spanju morajo biti postelje urejene. Na plaži zopet pripravimo telovadbo pred odhodom v vodo. Nekatero vaje lahko stopnjujemo. Na primer: včeraj smo naredili deset počepov, danes jih bomo 14. Vaje naj ne bodo le specifične — za plavanje — razgibajo naj vse telo. Z vadbo v vodi ne pretiravajmo, ker lahko dosežemo nasproten učinek — otrok si ne bo več želel v vodo, ne bo se hotel učiti plavanja.

Po večerji ostaneta do spanja približno dve uri časa. Ta čas naj bo otrokov in ne naš, otroci naj ga imajo za zabavo. Otrok je na počitnicah. Naj jih začuti, ne pa da bo moral na sprehod ali pa sedeti s skupino, da ne bo nereda. V bližini doma je vedno dovolj prostora, otroci naj ne odhajajo drugam. K veliki sproščenosti bo pripomogel ples ali športno tekmovanje, kot npr.: hokej s krpo in podobno.

Dve ekipi po 5 tekmovalcev sedeta na klopi in dobita palico. Vsak tekmovalec ima svojo številko. Na znak, npr. 2. skočita dvojki s klopi in skušata poriniti krpo v nasprotnikov gol. Navijanja ob taki tekmi bi bil vesel vsak prvoligaški klub. Če prostor dovoljuje, naj „kolonisti“ zapojejo ob kitari: prepustimo jim organizacijo prostega časa, vendar pa jih opazujmo, saj nesreča nikoli ne počiva. Večere popestrijo tudi nastopi, tombole, kvizi, „pokaži kaj znaš“... Če so moči izenačene, so priporočljive tekme med vzgojitelji in „kolonisti“.

Karkoli delamo, delajmo za otroke. Zaupali so nam jih in mi moramo to zaupanje upravičiti pred starši, pred družbo.

Vsak vzgojitelj je bolj ali manj prepuščen svoji iznajdljivosti. Kako bo načrtoval igro in delo, je zelo odvisno od njegove osebnosti, sposobnosti, in drugih dejavnikov. S pestrimi načini in domišljnostjo bo ustvarjal dan za dnem, tako da bodo odšli otroci

domov polni nepozabnih vtisov in doživetij ter se bodo počitnicamorju in svojega vzgojitelja še dolgo radi spominjali. Vsaka malenkost, ki otroka zaposli s premišljanjem, iskanji vzrokov, postavljaj vprašanja, ga razveseljuje in sprošča, izpolnjuje in gradi prijateljan. Postavljajmo ga v čimveč različnih situacij, da se bo navajal na samostojnost, prirčen odnos do okolice, tovarištvu, da se bo znal podrediti ciljem skupine, in bo lahko uveljavljal svoje sposobnosti...“

O življenju in delu v kolonijah nimamo priročnikov z navodili in nasveti. Bilo bi spodbudno, da bi zbirali tovrstne izkušnje dolgoletnih voditeljev kolonij.

ALJOŠA REDŽEPOVIČ

OSNOVNA ŠOLA BRATOV LETONJA Šmartno ob Paki

razpisuje prosta delovna mesta

- učitelja v oddelku podaljšanega bivanja za nedoločen čas
- učitelja na podružnični šoli Skorno za določen čas (od 15. 10. 1973 do 15. 4. 1974)
- učitelja za telesno vzgojo za določen čas (od 1. 10. 1973 do 30. 6. 1974).

OSNOVNA ŠOLA XIV. DIVIZIJE DOBRNA

razpisuje prosti delovni mesti

- predmetnega učitelja za matematiko in fiziko (določen čas);
  - učitelja razrednega pouka.
- Razpis velja do zasedbe delovnega mesta.

OSNOVNA ŠOLA NARODNEGA HEROJA JOŽETA KERENČIČA Miklavž pri Ormožu

razpisuje delovna mesta:

- učitelja za telesno vzgojo — PRU, P, za nedoločen čas
  - učitelja za likovni in glasbeni pouk — PRU, P, za nedoločen čas
  - treh učiteljev za razredni pouk — U, PRU, za nedoločen čas (1 učitelj za podr. šolo Kog)
- Samske sobe. Nastop službe takoj. Razpis velja 15 dni po objavi.

RADIO IN ŠOLA

SLOVENSKE PARTIZANSKE RADIJSKE DELAVNICE

Ob tridesetletnici ustanovitve partizanskih radijskih delavnic smo v program radijske šole za prvo stopnjo uvrstili tri oddaje, ki naj bi mlade — in ne samo mlade — poslušalce seznanile z njihovimi, a doslej manj znanimi področjem dejavnosti v NOB, področjem radijskih zvez. Od prvih oddaj bo prva posvečena prav radijskim delavnicam, druga slovitemu Kričaču, ilegalni radijski postaji v Ljubljani, tretja pa organizaciji radijskih zvez med vojaškimi enotami.

Cepprav bo prva oddaja obravnavala dogajanje v septembru 1943, se je stvar sama začela mnogo prej, namreč že leta 1941, ko je bil v Ljubljani pri centralni tehniki KPS ustanovljen radijski sektor. Njegova naloga je bila izdelati radijsko opremo za propagando — to je poznejši oddajnik Kričača — radiotelegrafsko postajo za zvezo s tujino in vrsto postaj za zveze med partizanskimi enotami. Tem nalogam so se kasneje pridružile še druge, na primer izdelava sprejemnikov (baterijskih) za potrebe političnih delavcev na terenu, v partizanskih enotah in podobno. Vse te naloge so sodelavci radijskega sektorja opravljali v težkih okoliščinah v okupirani Ljubljani, izdelke pa so po skrivnih zvezah posiljali na osvobodeno ozemlje. Pri takem načinu dela so seveda nastajale raznovrstne težave; delo je oviralo predvsem pomanjkanje gradiva, ki pa se je hkrati z gotovimi izdelki — velikokrat spotoma izgubilo. Kolikor bolj se je gibanje razvijalo in kolikor večje so bile potrebe, toliko težje je bilo tako delo organizirati v Ljubljani. Ko

se je partizanska vojska julija 1943 reorganizirala in ko so nastale prve divizije, se je potreba po modernih brezžičnih zvezah tako povečala, da je bilo treba poiskati drugačne rešitve. Takrat so v Glavnem štabu tudi sklenili, da je treba ustanoviti radiotehnično delavnico na osvobojenem ozemlju.

Sklep se je začel uresničevati v septembru istega leta, ko je radijski sektor poslal dva svoja člana na Dolenjsko, da bi organizirala delavnice. Za kraj, kjer naj bi delavnice bile, je bila izbrana dolina Starih žag blizu Črmošnjic. V hišah, ki so jih zapustili kočevski Nemci, so uredili električno centralo, delavnice, skladišča, skrivališča itn. Sredi oktobra so delavnice že začele z redno „proizvodnjo“. Najprej so se lotile predelave italijanskih radijskih postaj, ki niso bile primerne za partizansko rabo. Hkrati so izdelovali za bolnišnice baterijske radijske sprejemnike lastne konstrukcije. Svoje izdelke so opremili z oznako SPARD, kar pomeni Slovenske partizanske radijske delavnice, in z oznako izdelka. Tako so sprejemniki, namenjeni bolnišnicam, nosili oznako H-1, Hajka 1, zato, ker je delo delavnic na samem začetku za nekaj časa prekinila nemška hajka. Drugi izdelek — radiotelegrafska sprejemna in oddajna postaja — je imela oznako H-2 itn. do H-5.

To pa so podrobno, o katerih bo več povedala oddaja. Njen namen pa ni v prvi vrsti v celoti obnavljati zgodovino „sektorja“ in partizanskih delavnic. Potrudili smo se, da bi predvsem prišlo do izraza živo

pričevanje ljudi, ki so pri tem sodelovali. Ko se seznanjamo s to našo živo zgodovino, nas sicer res osupne, kaj vse je bilo mogoče napraviti v tako težkih

okoliščinah. Še bolj kot to pa so vredne človeške odlike, ki so v službi osvobodilnega boja in revolucije ustvarjale čudeže iz najdljivosti in pameti.

O IZBIRI POKLICA

Z dijaki tolminske gimnazije smo se za oddajo „Odrasli tako, kako pa mi“, pogovarjali o človekovih motivih pri izbiri poklica.

Ko se mlad človek poklicno usmerja, ima različne motive. Če se nekdo odloči za poklic zato, ker se mu zdi le-ta zanimiv, privlačen, ker ve, da ima sposobnosti, s katerimi bo kos poklicnim zahtevam, tedaj lahko rečemo, da so to pravi motivi za poklicno usmerjanje. Včasih pa se kakšnega poklica oprime s loves, da je bolj ugleden od drugih, da se v njem več zasluži, da zahteva manj naporov, nega dela itn. Če se mlad človek odloča za poklic po teh — po pravici ali ne — pripisanih odlikah, potem govorimo o nepravilnih motivih. Mlademu človeku pogosto te zunanje opredelitve poklica zabrisajo pravo podobo in značilnosti poklica in tako usodno vplivajo na njegovo poklicno izbiro. Tako na primer mladostnika premami zunanji blišč ali informacije o lahkotnosti zaslužka pri kakem poklicu; določeni poklici dobijo oznako „modnosti“.

PRISPEVEK K PRAZNOVANJU ŠTIRISTOLETNIČNE KMEČKEGA UPORA

Pri načrtovanju zgodovinskih oddaj radijske šole za srednjo stopnjo smo se s strokovnjaki zgodovinarji, ki nam pomagajo pri sestavljanju programa, dogo-

vorili, da bi šolarjem obdobje kmečkih uporov skušali prikazati v zgodovinskem kontekstu in ne le kot izsek iz zgodovine — kar se rado dogaja. Tak izsek

ostane potem v spominu pod imenom kmečki upor. Ker je problematika obsejna, smo jo razdelili na tele oddaje: Tlačanske obveznosti kmetov v stoletju velikih kmečkih uporov, Kmečka trgovina — eden izmed vzrokov uporov, Zadušitev Gubčevega upora in kaznovanje upornikov voditeljev ter kmetov, Po poti upornikov Matije Gubca in Od Matije Gubca do Gubčeve brigade. Prve tri oddaje so zastavljene tako, da dobijo učenci ob poslušanju skledeno celoto o vzrokih, nastan-

ku in poteku upora ter o njegovem propadu. Oddaja Po poti upornikov Matije Gubca pa je zastavljena potopisno. Avtor oddaje bo z učenci popotoval po poteh, kjer so hodili uporniki kmetje in se ustavljali tam, kjer so bile važnejše bitke; ob tem bo opozarjal na spomenike in pričevanja, ki so tod še živa. Učenci, ki bodo potovali proti Zagrebu, ne bodo samo opazovali gradov v dolini Save, temveč bodo tudi vedeli, da so to neme priče fevdalne družbe in kmečkih uporov.

podobo kmečkih uporov, lahko pa sežejo tudi po knjigi Branka Reipa Kmečki panti. Obe knjigi sta izšli v jubilejnem letu ob praznovanju štiristoletnice kmečkih uporov. Pri sestavljanju oddaj pa smo uporabljali tudi dela Boga Grafenauerja: Kmečki panti na Slovenskem in Zgodovina slovenskega naroda (I do V), Edvarda Kardelja: Razvoj slovenskega narodnega vprašanja, Mirka Rupla: Valvazorjevo berilo in Gestrina-Melika: Slovenska zgodovina 1813—1914.

Z zadnjo oddajo skušamo strniti čas od kmečkih uporov do narodnoosvobodilnega boja. Pojasniti želimo nadaljnji razvoj kmečkih gibanj do dogajanj v letu 1848. Potek revolucionarnih gibanj bomo simbolično končali z nastankom in delovanjem Gubčeve brigade med narodnoosvobodilnim bojem. S tem bomo poudarili povezanost uporniških gibanj na Slovenskem, saj pomenijo enoten proces, zakonitost v razvoju slovenskega naroda in njegovih prizadevanjih za svobodo.

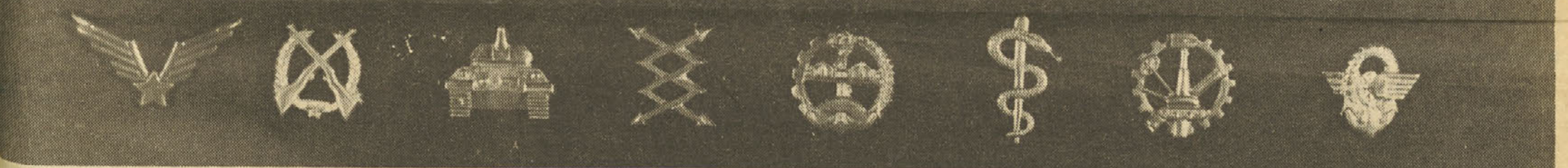
Učence, ki jih zgodovina zanima, lahko napotimo v knjižnico, kjer bodo našli še marsikaj zanimivega. Šolarjem je namenjena knjiga Boj za staro pravdo prof. Stanka Škalerja, ki na jasen in preprost način razgrinja

ku in poteku upora ter o njegovem propadu. Oddaja Po poti upornikov Matije Gubca pa je zastavljena potopisno. Avtor oddaje bo z učenci popotoval po poteh, kjer so hodili uporniki kmetje in se ustavljali tam, kjer so bile važnejše bitke; ob tem bo opozarjal na spomenike in pričevanja, ki so tod še živa. Učenci, ki bodo potovali proti Zagrebu, ne bodo samo opazovali gradov v dolini Save, temveč bodo tudi vedeli, da so to neme priče fevdalne družbe in kmečkih uporov.

podobo kmečkih uporov, lahko pa sežejo tudi po knjigi Branka Reipa Kmečki panti. Obe knjigi sta izšli v jubilejnem letu ob praznovanju štiristoletnice kmečkih uporov. Pri sestavljanju oddaj pa smo uporabljali tudi dela Boga Grafenauerja: Kmečki panti na Slovenskem in Zgodovina slovenskega naroda (I do V), Edvarda Kardelja: Razvoj slovenskega narodnega vprašanja, Mirka Rupla: Valvazorjevo berilo in Gestrina-Melika: Slovenska zgodovina 1813—1914.

ku in poteku upora ter o njegovem propadu. Oddaja Po poti upornikov Matije Gubca pa je zastavljena potopisno. Avtor oddaje bo z učenci popotoval po poteh, kjer so hodili uporniki kmetje in se ustavljali tam, kjer so bile važnejše bitke; ob tem bo opozarjal na spomenike in pričevanja, ki so tod še živa. Učenci, ki bodo potovali proti Zagrebu, ne bodo samo opazovali gradov v dolini Save, temveč bodo tudi vedeli, da so to neme priče fevdalne družbe in kmečkih uporov.

PREMALO SLOVENCEV V VOJAŠKIH ŠOLAH

V razpravah in akcijah, s katerimi naj bi pridobili mlade Slovence za šolanje v vojaških šolah in akademijah, večkrat omenjajo tudi učitelje. Prevladuje mnenje, da lahko prav prostovoljni delavci pri tem veliko pomagajo: pri vzgajanju in usmerjanju naj bi v mladih zbujali ljubezen do vojaškega poklica. Prav ta poklic pa je eden tistih, v katerem lahko najde mladina vse tiste temeljne človeške vrednote, po katerih hrepeni vsak človek. Moramo pa se vprašati, kaj je bilo doslej narejenega za to, da bi učiteljem približali problematiko vojaškega poklica in jih usposobili za naloge, ki jih čakajo.

Vpisovanje mladih Slovencev v vojaške šole in akademije je še vedno problem številka 1. Nanj postanemo pozorni posebno ob razpisih, ki vabijo mladince, naj se odločijo za vojaški poklic, naj nadaljujejo šolanje v eni od vojaških šol. Šolanje v tovrstnih šolah je brezplačno, dijaki imajo zagotovljene ustrezne življenjske možnosti in, kar je najvažnejše — tudi delovno mesto po končanem šolanju bodo zagotovo dobili. Kdor želi v poklicu napredovati, je deležen načrtnega in permanentnega izobraževanja. To zagotavljata tudi pred nedavnim sprejetim zakonom o vojaških šolah in znanstvenih ustanovah JLA ter novi zakon o vojaški službi, ki bo sprejet po uveljavljenih ustavnih spremembah. S tem zakonom bodo rešena — mnogo bolje kot doslej — tudi mnoga statusna vprašanja. Neprijetnosti, zaradi katerih je bil vojaški poklic doslej nepriljubljen, so rešili praktično in z internimi predpisi. Dokaz za to, kako razume

družba težave, ki nastajajo v vojaškem poklicu, je tudi novi sistem socialnega zavarovanja vojaških oseb in njihovih družin. Osebe, zaposlene v vojski, imajo določene olajšave, ki so vsaj delno nadomestilo za napore vojaškega poklica.

Vse to pove, da je na področju narodne obrambe in v vojaškem poklicu veliko novega: materialni in statusni položaj državljanov, ki ta poklic opravljajo, se je zelo spremenil.

Kljub temu pa ugotavljamo, da se vpiše v vojaške šole in akademije zelo malo Slovencev. Celotisti, ki se prijavijo, največkrat ne izpolnjujejo predpisanih pogojev — ali imajo prešlab šolski uspeh ali pa niso dovolj zdravi. Iz tega lahko sklepamo, da za slovenske mladince ta poklic ni kdo ve kako zanimiv.

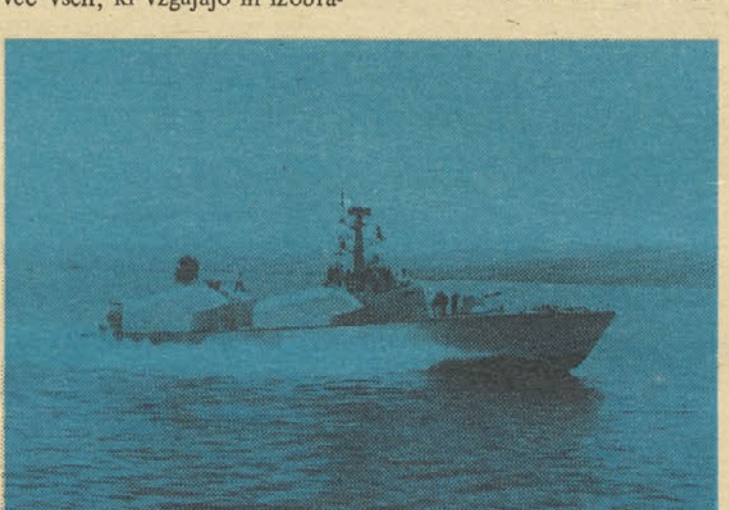
Raziskave instituta za sociologijo in filozofijo pri ljubljanski univerzi so pokazale, da se je več kot 4 % anketiranih brez pomisleka ali pa pod določenimi pogoji opredelilo za vojaški poklic.

Iz tega sklepamo, da je med Slovenci dovolj kandidatov za vojaški poklic; treba jih je samo izbrati in seznaniti z možnostmi izbire.

Vedno znova pa se poraja vprašanje: Koliko lahko naši prosvetni delavci pomagajo v tej akciji, če sami zanj niso dovolj pripravljeni — če nimajo dovolj informacij in izkušenj s tega področja? Obremenjeni so s številnimi nalogami, za delo na tem področju pa tudi nimajo ustrezne pomoči. Vse prevečkrat pozabljamo, kako zelo odgovorna naloga je poklicno usmerjanje mladih. Med številnimi poklici je težko izbirati,

Celo starši, ki imajo bogate življenjske izkušnje, se včasih ne morejo odločiti, kateri poklic naj svetujejo otroku.

Lahko se vprašamo tudi drugače: Kdo bo pomagal učiteljem izpolniti obveznosti, zapisane v konceptu splošnega ljudskega odpora? To ni le naloga tistih, ki se ukvarjajo s predmetom obrambe in zaščite, temveč vseh, ki vzgajajo in izobra-

Predstavniki SLO in mladine so na vožnji z raketnim čolnom spoznali nekaj njegovih manevrskih sposobnosti Foto: S. Krševan

zujejo mladino. Koliko bo v teh akcijah upoštevan njihov strokovni nasvet? S katerimi metodami, vsebinami in sredstvi bo treba mlade pripraviti za vojaški poklic?

Upajmo, da bomo prav v novem šolskem letu našli nove pobjede, s katerimi se bodo učitelji lahko lotili te dolgoročne družbene naloge.

FRANC VRANČIČ

NAPISALI SO:

V učnem procesu mora priti do izraza polno spoštovanje pridobitev naše revolucije, saj končno tudi naš koncept izobraževanja izhaja iz teh idejnih predpostavk.

B. Šajatović

Četudi bi imeli odnosi med učenci in učiteljem le vzgojni pomen, je že ta tako pomemben, da bi jim morali posvečati največjo pozornost.

doc. dr. France Strmčnik

Premalo življenjski načini in slog učiteljevega dela spravljajo učenca v odvisen, determiniran in pasiven položaj, na katerega se odzivajo učenci tako, da se mu na različne načine upirajo ali pa konformistično in nekritično prilagajajo.

doc. dr. France Strmčnik

Dijaki ne potrebujejo le pomoči pri učenju; za njihov razvoj in osebno rast sta zelo pomembna tudi intelektualno in osebno svetovanje.

prof. Mirko Galeša

Izreden razvoj znanosti in tehnike ter mnoga družbena, ekonomska in politična nasprotja sodobnega življenja se izražajo tudi v človekovi filozofski misli, v njegovi svetovnonazorski podobi.

doc. dr. France Strmčnik

Danes postaja vedno bolj zapleteno tisto, kar se je zdelo prejšnji šoli sorazmerno preprosto. Gre namreč za to, kako učenca spodbujati, kako ga aktivirati, kako mu razred in učenje udomačiti in ju navdihniti z življenjem.

doc. dr. France Strmčnik

Nove generacije so v procesu dozorevanja vedno na razpotju, od koder so možne različne poti.

P. Picasso

V naši okrnjeni epohi ni nič važnejšega kot ustvarjati entuziazem.

Ivica Kunčević

Mlademu človeku je treba dati možnost, dolžnost mladega človeka pa je, da to možnost izkoristi.

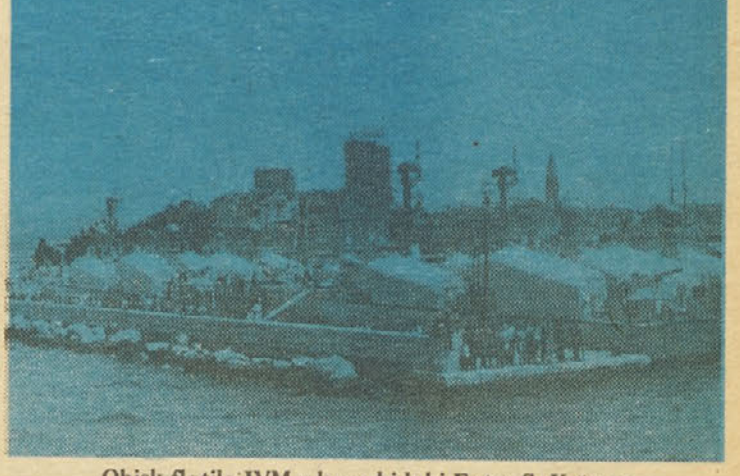
Ivica Kunčević

Idejno-vzgojno delo jemljem kot bistveno sestavino učiteljskega poklica.

Janez Kos, učitelj

Nazornost je absolutni temelj vsakega spoznanja.

H. Pestalozzi

Obisk flotile JVM v koprski luki Foto: S. Krševan

JOŽKO GORJANC

Osmega septembra 1973 smo se na ljubljanskih Žalah v velikem številu poslovili od velikega prijatelja in mecena slepih — Jožka Gorjanca.

O njegovi uspešni življenjski poti bi lahko napisali veliko, saj je vrsto let deloval kot javni delavec, predvsem pa se je razdaljal v korist takih ljudi, ki so bili pomoči najbolj potrebni.

Zrasel je v premožni družini, kljub temu pa je od mladega razvijal socialni čut do sočloveka, do preprostih, malih ljudi, za katere je žrtvoval večino svojih let.

Med narodnoosvobodilnim bojem ni omahoval, med prvimi aktivisti v Ljubljani se je postavil na stran OF, pri mestnem odboru OF pa je postal glavni blagajnik. Prevzel je pomembno in nevarno nalogo zbiranja denarja in materiala za narodnoosvobodilni boj. Doživljal je usodo mnogih v nasilju in preganjanju, toda vzdržal je do konca. Za svoj veliki prispevek med NOB je dobil več odlikovanj, med njimi tudi „Spomenico 1941“.

Po osvoboditvi je ne glede na starost prevzemal važne politične in oblastvene funkcije. Bil je dolga leta podpredsednik okrajnega ljudskega odbora, podpredsednik mestnega ljudskega odbora in sodelavec v ustreznih političnih forumih.

V tem obdobju je bil po njegovi zaslugi ustanovljen sklad za pomoč humanitarnim organizacijam, v katerega so se stekala denarna darila ob sklepanju porok in ob drugih podobnih svečanostih. Ves ta denar je namenjal prav tistim ustanovam, ki so bile v denarnih stiskah za potrebe svojih varovancev. Tako se je pokojnikovo politično in oblastveno delo povezovalo tudi z družbeno-humanitarnim prispevkom, za kar mu bodo mnoge socialne ustanove večno hvaležne.

Med te humanitarne ustanove spada v prvi vrsti zavod za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani, ki mu je pokojni Jožko Gorjanc skoraj dvajset let pomagal pri razvoju in rasti. Od leta 1953 je bil več let podpredsednik upravnega odbora in nato podpredsednik sveta. Skupaj z dr. Kržišnikom, ki je bil predsednik, je ustvarjalno in prizadeto sodeloval pri napredku zavoda, predvsem pa pri prizadevanjih za zgraditev novega šolskega poslopja. Iz sklada za humanitarne ustanove je zavodu namenjal večje vsote denarja za pomoč socialno ogroženim slepim gojencem. Udeleževal se je vseh sej in prireditev in se živo seznanjal z rezultati izobraževalnega in vzgojnega dela. Obiskoval je gojence po kolonijah in se udeleževal celo strokovnih ekskurzij. Kot predstavnik naše oblasti je vodil defektologe zavoda na Dunaj in s politikom Jonasom izrekel zdravici, hkrati pa ga je pridobil za obisk v Beogradu.

Skratka, v zavodu je našel svoje torišče dela, ki sta mu ga narekovali njegova notranjost in ne poklicna dolžnost.

Tudi pri Zvezi slepih Slovenije je pokojnik sodeloval več let v socialno-zdravstveni komisiji in tudi tam pomagal z nasveti in odločitvami. Za svoje vsestransko in nesebično povojno delo je bil odlikovan z redom dela z zlatim vencem.

Javnost se mu je oddolžila z vsestranskimi priznanji, z veliko hvaležnostjo v srcu pa se ga bodo spominjali tudi gojenci in učitelji zavoda za slepo in slabovidno mladino in Zveza slepih za vse dobro, kar je storil. Ni bil poklicni pedagog, a je svoje vzgojno poslanstvo v veliki meri opravil, posebno med slepimi otroki. Spominjali se ga bodo prenekateri gojenci, ki jim je pomagal iz socialne stiske, spominjali se ga bodo vsi njegovi sodelavci po njegovi skromnosti in prizadevnosti, spominjali se ga bomo vsi, ki smo ga podrobneje poznali kot človeka z zlatim srcem.

ANTON KEBE

VILJEM KUNST

Ko so 1. julija 1963 odprli v Mariboru trgovino z učili, se je te slovesnosti udeležil tudi takratni direktor zavoda za šolsko opremo v Zagrebu, prosvetni svetnik, tovariš Viljem Kunst, eden od pobudnikov tega prepotrebnega podjetja.

Bil je pristaš delovne šole, bojevnik proti ponekod še danes zakoreninjenemu verbalizmu in kot šolnik in metodik tudi eden najbolj vnetih pobudnikov delovne vzgoje v osnovnih šolah, znan ne le v vsej Sloveniji in SFR Jugoslaviji, ampak tudi v drugih evropskih in zunajevropskih državah. Kot stipendist UNESCO je delal na inštitutu za razvoj učnih sredstev v Kairu, kamor ga je bila poklicala egiptovska vlada, imel predavanja in tečaje v Švici, Nemški demokratični republiki in v Zvezni republiki Nemčiji. S svojo znano in izredno praktično zbirko električnih aparatov za osnovno šolo je zainteresiral tudi mednarodni urad za pomoč šolstvu nerazvitih dežel.

Izdal je vrsto samostojnih del, predvsem iz območja elektrotehnike, od katerih so nekatera prevedena tudi v nemščino in arabščino. Že med dvema vojnama je izšel njegov Načrt za izdelovanje električnih aparatov za pouk v osnovni šoli. Zavod za šolstvo v Zagrebu je izdal Osnove nauka o elektriki s kartoteko cele vrste poskusov.

Že v predvojnem Našem rodu je napisal spodbuden in za osnovnošolce izredno privlačen članek Za tri dinarje elektrike. V njegovi knjigi „Elektrotehnika“ najdemo za učence osnovnih šol lahko razumljive poskuse iz te stroke.

Tovarna otroških igračk v Izoli se danes izdaja Kunstov „Elektro-pionir“.

Tudi njegova „Računica“ za 1. razred (1946) upošteva že sodobna načela računskega pouka kot predhodnica današnjemu začetnemu računskemu pouku. S „Citanko“ za 3. (1947) in 4. razred (1948) se je razodel tudi v jezikovnem pouku kot izborni psiholog in metodik.

S svojimi zanimivimi članki je sodeloval v „Kresnicah“ nekdanje Mladinske matice v Ljubljani, dalje v reviji „Naš rod“, po osvoboditvi tudi v Pionirju in Cicibanu. V poklicnih časnikih in revijah, kakor v Učiteljskem tovarišu, Popotniku, Sodobni pedagogiki, Pedagoškem radu, Savremeni školi in drugod najdemo njegove članke.

Nešteta so bila njegova predavanja in tečaji doma in v tujini. Vselej se je zavzemal za posodobljeno poučevanje, posebno naravoslovnih predmetov, ki niso samo za današnjega učenca zaradi svoje stvarnosti in mikavnosti najbolj privlačni, ampak tudi idejno in npravnostno lahko močno vplivajo na moralno in nazorsko rast mladega človeka. Svoj socialni čut pa je pokazal predvsem med drugo svetovno vojno, ko je v italijanskih taboriščih v Trevisu in v Padovi organiziral s skupino zdravnikov socialno akcijo, imenovano „rdečo“: tistim taboriščnikom, ki niso dobivali paketov, so razdeljevali prejeto hrano.

Klice tega socialnega čuta je prejel že z domačo vzgojo. Je namreč otrok enajstčlanske družine. Oče je moral že pred 1. svetovno vojno v Ameriko s trebuhom za kruhom, mati pa je bila šivilja, ki je s trdim delom in občasnimi očetovimi pošiljkami iz tujine morala skrbeti za otroke. Vse je lepo oskrbela in jim pomagala k poklicem, seveda tudi s pridnostjo in delavnostjo otrok samih. Rojen 12. januarja 1904 v Polzeju v Savinjski dolini, je po tamkajšnji osnovni šoli obiskoval nižjo gimnazijo v Celju, državno moško učiteljsko v Mariboru, višjo pedagoško šolo v Beogradu in v Zagrebu. Pred višjim študijem so bila njegova službena mesta Poienšak, Sv. Marko pri Ptujju, Ormož. Po VPS je bil zaposlen v Kavadarcih v Makedoniji na nižji gimnaziji, kjer je bil tudi upravitelj šole, nato v Črnomlju (1936) in v Rakeku, kjer ga je zatekla okupacija in od koder so ga 1. 1942 odvedli v taborišče. Po kapitulaciji fašistične Italije je odšel k svojim staršem v Pakrac, kjer je postal 1943 1. ravnatelj tamkajšnje partizanske gimnazije.

Po osvoboditvi so ga avgusta 1945 poklicali na ministrstvo prosvete Slovenije v Ljubljano in ga zadolžili za organizacijo razvoja učil. Z DZS je organiziral delavnico učil v zavodu za zapuščene mladotemnike na Selih pri Ljubljani, nato pa so mu poverili izgradnjo tovarne učil v Črnomlju.

Spet so ga poklicali na zvezno prosvetno ministrstvo v Beograd, kjer je delal na planskem odseku in vodil oddelek za razdelitev sredstev za izdajateljsko dejavnost. Preveden z zveznim odlokom Sveta za znanost in kulturo v zvanje prosvetnega svetnika, je 1. 1952 prevzel mesto ravnatelja zveznega zavoda za šolsko opremo v Zagrebu. Umrl je letošnjega julija za posledicami internacije.

Vilija Kunsta, velikega pedagoga praktika in šolnika, je vso poklicno dobo vodilo načelo: S čim preprostejšimi sredstvi in s čim manjšimi stroški, kar je veljalo posebno za prva leta po osvoboditvi in za slabo opremljene podeželeške šole — doseči pri pouku, posebno v naravoslovnem in tehničnem, čim večji vzgojni in učni uspeh.

ALFONZ KOPRIVA

FRANC MLEKUŽ

„Če pomislim, s kolikšno ljubeznijo in zvestobo smo na naši zahodni jezikovni meji stali za vsako slovensko besedo, mi je danes toliko teže, ko se nekateri naši ljudje prizadevajo dokazati svojo naobrazženost z rabo nepotrebnih tujk.“

Tako je povedal Franc Mlekuž na 50-letnici prve in zadnje redne slovenske mature na učiteljski družini v Tolminu, ko je vpraševalka RTV ob koncu kratkega intervjuja za Četrtekove razglede hotela vedeti, kaj mu po dolgi in uspešni pedagoški tlaki leži še prav posebno na srcu. Nič se ni mogel misliti, kar je on gotovo slutil, da se s temi besedami poslavlja od svojih krajev, ljudi in dela, od časa in prostora, v katerem je preživel svoj delovni dan, dolg nad sedemdeset let. Franca Mlekuža si tudi kot otroka ne morem predstavljati brez dela.

Rodil se je leta 1900 v številni učiteljski družini v Čepovanu, kjer mu je bil oče nadučitelj. Otroci so kar po vrsti ostali pri očetovem poklicu. Franca so sicer vpisali na slovensko gimnazijo v Gorici, italijansko-avstrijska vojna, ki je izbruhnila 1. 1915, pa je prekinila njegovo šolanje na gimnaziji. V vojnih letih 1915–1918 je ostal doma. Solala ga je fronta s svojimi grozotami, ki jih je razkazovala tik domače vasi. Leta 1922 je kot privatist maturiral v izrednem roku na učiteljski družini v Tolminu. Nato so se zvrstile njegove službe v Italiji in Jugoslaviji, začel je na Vratih in Lokovcu, končal v Ljubljani. V tednu dni je tu zbolel in umrl v noči od 31. julija na 1. avgust 1973.

Po očetu, ki je bil Bovčan, je podedoval znano bovško natančnost in redoljubnost, med ljudmi Čepovansko-banjske planote se je navzel skromnosti, iznajdljivosti in vztrajnosti pri delu. Znano je, da so ostali ti kraji obljubeni prav zaradi posebne podjetnosti in marljivosti prebivalcev. Čepovanska planota, posebno Lokovec, je bil naša goriška Kropa, kjer je cvetela domača železarska obrt, zlasti žebjarstvo in nožarstvo. Te bovške in čepovanske vrline so se vidno prepletale v značaju Franca Mlekuža. Le tako je mogoče

uspeha in mnogo znanja. Čakamo tovariša ravnatelja, čakamo na predstavnika pionirske organizacije, čakamo. Toda nikogar ni. Stojimo na neurejenem šolskem dvorišču, ki je tako vsakdanje in pusto, da mu tudi zadnje poletne rože ne morejo biti več v okras. Stojimo in čakamo, da končno zaslišimo: „PRVI RAZRED!“

In potem krenemo za tovarišicami, ki bodo poučevale prvi razred. Prva bere imena in priimke otrok. Bolj glasna in groba je videti. Bere neosebno in bojim se, če bo prebrala ime mojega otroka. Ni mi posebno všeč, kajti nič materinskega, nič toplega ni v njej. Potem začne brati druga, bolj je prijetna in prijazna, nato še ena. Končno ostanemo samo še otroci in starši za zadnji razred. Pred nas stopi mladostno razpoložena tovarišica srednjih let, ki smehljaje pravi:

„Mi smo pa 1. d razred. Lepo pozdravljeni prvič v šoli.“ Potem še nekaj prijaznih besed in nasmehov in moje prvo razočaranje je skoraj mimo. Končno nas je nekdo lepo ogovoril, nas prijetno pozdravil in v očeh naših otrok zbudil prvo simpatijo za svojo tovarišico učiteljico.

Potem poslušamo dolg seznam šolskih potrebščin, ki jih bodo otroci morali imeti. Kar dvajset različnih potrebščin in še nekaj neobveznih reči po vrhu. Čeprav je bilo naštevavanje šolskih potrebščin sredi pustega dvorišča in vročega sonca precej dolgočasno, smo vendarle pridno zrlj v našo tovarišico, ki nam je že dala prva navodila.

Ob koncu jo je zanimalo, če imamo še kakšno vprašanje. In smo jih verjetno imeli, toda postajalo je že prav toplo, pa smo se hitro odpravili v trgovino še po tiste potrebščine, ki jih še nismo kupili.

razumeti njegovo predanost redu, smisel za čisti jezik, njegove delavnost, politehnične sposobnosti in praktične spretnosti. Imel je čudežno roko, znal je napraviti in popraviti vse. Zaradi njegovega odlika in sposobnosti smo Franca Mlekuža občudovali in cenili, ki smo ga poznali.

Dolgo bi moral opisovati, če bi hotel samo na kratko omeniti njegove zasluge za slovensko šolo, najprej na Primorskem, nato Sloveniji, med NOB ko je bil partizanski šolski nadzornik za celovansko-grgarski okraj, pa njegovo mentorsko in organizacijsko delo v pedagoškem centru, sodelovanje pri Ljudski tehniki Slovenije, zavodu za šolstvo SRS. Edini sin mu je padel še kot dijak v partizanih.

Mnogo bi bilo potrebno povedati o življenjepisu Franca Mlekuža. Jaz bi rad povedal eno samo podrobnost o nepoplačljivi zaslugah za primorsko povojno šolstvo od osvoboditve do pričetka čitve v letih 1945–1947. Kmalu po osvoboditvi je Mlekuž prevzel delo referenta za osnovne šole pri šolskem oddelku poverjenosti Pokrajinskega narodno-osvobodilnega odbora za Slovensko primorje v Ajdovščini. Prevzel je zlasti skrb za finančno-materialno bazo šolstva, ki je spadalo pod poverjenišvo. Že v poletju 1945 delovali številni šolski tečaji, s šolskim letom 1945–46 pa so šole začele v septembru z normalnim poukom. Ne vem, kako bilo vse to poteklo brez Mlekuževe skrbnosti, natančnosti, delavnosti in organizacijskega smisla za materialni položaj šolstva: ročal, izračunaval in pošiljal je plače za učiteljstvo, šolske knjige, zvezke, vse šolske potrebščine, od črnila, krede, periodike za mladino do mleka v prahu in ribjega olja za učence. Franc Mlekuž delal noč in dan, da je delo slovenske šole steklo in se nadaljevalo brez zastojev.

Prezgodaj in iznenada se je izteklo sedaj življenje tega delovnega človeka. Žaro z njegovim pepelom so položili k počitku na pokopališču v rojstnem Čepovanu.

Med nami bo ostal v lepem spominu. Naj mu bo lahek počitek domači zemlji!

A. ŠA

RADMILA CIMERMAN

Čas se je prevesil v običajen dan. Utrip življenja je z jutro naznanjal nova hotenja, nove želje in misli. V tak tihi čas se ostro vrnila vest, da se je končalo življenje Radmile Cimermanovi.

Včasih lahko zajamemo človekovo delo v prgišče, včasih ga moremo zajeti, ker je veliko, ker je del življenja. Njena hotenja stekala trdne vezi v kolektiv in izkazovala toplo človeško srce.

Svojim učencem, svojim varovancem v varstvenem oddelku razdajala materinsko ljubezen.

Vsi se je bomo spominjali. Najmlajši bodo kdaj pozneje govorili: „Tako nas je učila tovarišica Radmila.“

Kolegice in kolegi iz Trbovelj govorimo o njej, o njenem delu, kot da je med nami. Teško je pač razumeti, kadar ugasne človeško srce.

NJENA UČENCA STA NAPISALA O NJEJ TOLE:

Dve leti sem obiskoval varstveni oddelek pri tovarišici Cimermanovi na osnovni šoli Ivana Cankarja v Trbovljah. Tovarišico sem imel zelo rad. Vedno je bila z nami dobra in prijazna. Pomagal nam je in nas pri delu spodbujala. Imel sem zelo lep uspeh. Trudil sem se, da smo vsi izdelali. Tudi ona me je imela rada, saj sem ji končani nalogi pomagal. Pomagal sem ji tako, da sem spraševal učence drugega in tretjega razreda. Spraševal sem jih poštevanje, jim pomagal pri nalogah. Kadar je bilo zunaj toplo, smo odšli v gozd, kjer smo se igrali. Tam je bilo najlepše jeseni, ko so bile zreborevnice in kostanj.

Ko smo zvedeli, da je zbolela, nam je bilo zelo hudo. Ne morem pa z besedami povedati, kako hudo mi je bilo, ko sem zvedel, da tovarišica umrla. Nisem mogel verjeti. Vedno jo bom imel v najljubšem spominu.

Sonce se je skrilo za temne jesenske oblake, ki so nosili dežne kaplje. Nalogo sem že napisal, tudi z učenjem sem hitro opravi. Tihno sem premišljeval. Vzdrnil me je glas tovarišice Cimermanovi: „Darko, bi hotel napraviti risbo iz rafije, fižola, ječmena, prosa in koruze?“ Razveselil sem se njenega predloga in od začudenja zažarel. Tovarišica mi je pripravila vse pripomočke. Sedel je k meni in začela vsa ustvarjati.

Najprej sem skiciral materino podobo. Tovarišica me je veselo spremljala s skrbnim pogledom.

Prišel sem lepiti. „Tjale v tisti kot daj fižole! Bela fižolčka uporabi za oči! Ti rdeči pa naj predstavljajo usta. Ječmen uporabi za obraz, rafijo pa nalepi za las! Vidiš, sedaj pa prilepi še koruzo ozadje in risba bo končana!“ mi je pomagala z vso svojo skrbnostjo.

Risba se mi je posrečila kot še nikoli. Stekel sem k tovarišici Cimermanovi in ji pokazal umetnino. Zadovoljno jo je pogledala in se mi nasmehnila. Čutil sem, da je bila zadovoljna.

Umival sem si roke in gledal lepo podobo matere. Vem, da se mi podoba ne bi posrečila, če mi ne bi tovarišica pomagala s svojimi spodbudnimi besedami.

Zdaj ko tovarišice ni več med nami, mi tu in drugi dogodki bridkostjo napolnijo srce.

Tako je minil prvi šolski dan. Nič posebnega, bi rekli, nič novega, nič razveseljivega. Tak dan zares hitro pozabimo. Tudi otroci ga bodo pozabili.

Zvečer pa razgrnem Dnevnik, vidim na tretji strani pod fotografijo, ki prikazuje učence in učitelje, zbrane v šolski dvorani, tovarišice besedilo:

„V osnovnih šolah bi se moral pouk začeti že danes, vendar bodo osnovnošolci sedli v šolske klopi šele v ponedeljek. V nekaterih šolah pa se je letošnje šolsko leto uradno začelo že včeraj, tako na primer v novi osnovni šoli Valentina Vodnika v Šiški, kjer so se učenci vseh razredov zbrali predvsem zaradi prvošolcev. Najprej so jim priredili kratek kulturni spored, nato pa jih je nagovoril šolski ravnatelj. Zatem so jih razredničarke peljale v njihove razrede in jim za začetek šolanja izrekle nekaj spodbudnih besed.“ (Dnevnik, 1. septembra 1973, str. 3).

In po vsem tem zares ne morem drugače, kot da vprašam vse tiste ravnatelje, ki ste podobno začeli novo šolsko leto kot mi na tistem pustem dvorišču: Se res ne da napraviti podobno kot na osnovni šoli Valentina Vodnika? Vsi vemo, s kakšnim pričakovanjem grede otroci v prvi razred in kako pomembni so prvi vtisi za njihov odnos do šole.

To je seveda pomembno, toda ne le ob slovesnem odprtju nove šole (prav gotovo je takrat slovesnost še večja), tudi v starih šolah in manj privlačnih prostorih se da pripraviti slovesen začetek novega šolskega leta. In prepričan sem, da so ga mnogi tudi pripravili. A vsi prav gotovo ne. In prav njim je namenjeno tole razmišljanje.

»PIONIR« O NEUVRŠČENIH

Z začetkom letošnjega šolskega leta je izšla tudi prva letna številka naše osrednje ilustrirane mesečne mladinske revije s pretežno poljudnoznanstveno vsebino PIONIR. Ze ta letna številka pa zasluži posebno pozornost, saj je izšla v dvojnem obsegu — na 64 bogato ilustriranih straneh. Po eni strani je posvečena neolajšnim nevrščeni — tako konferenci v prihodnosti kot tudi politiki in ideologiji, ki jih ta pojem združuje. Avtorji posameznih prispevkov na to temo so Mitja Ribič, Vlado Šestan, Drago Košmrdj, Mojca Drčar-Murko,

Janez Stanič, Lojze Vezočnik, Uroš Lipušček in še nekateri. Med preostalimi prispevki velja omeniti predvsem sestavke: Knjiga je moja!, v katerem piše dr. Rajko Pavlovec o ekslibrisih, nato iz ugledne revije National Geographic povzeti članek Pleme, ki ne pozna besed sovražnik in vojna, zatem prispevek o „prvi srbski univerzi“ Hilandar na gori Atos in Z Darwinom okoli sveta dr. Antona Polenca. Za prvi dve posebni številki Pionirja — Vietnam in Osvojitelna gibanja sta prinesli uredništvo prenekatero dragoceno izkušnjo ter hkrati še utrdili plod-

no povezavo z nekaterimi političnimi organizacijami, z zavodom za šolstvo in še zlasti z Mednarodnim odborom za pomoč žrtvam imperialistične agresije, ki ga vodi tovarišica Mara Rupena-Osolnik. Zato pomeni pričujoča tretja posebna številka PIONIRJA le še nov korak in še en bogat prispevek k aktualizaciji pouka zgodovine, zemljepisa, sociologije in še nekaterih predmetov, zlasti v višjih razredih osemletk. Tukaj sistematično zbrano gradivo, ki je hkrati živo ponazorjeno z bogatim ilustrativnim materialom, lahko z uspehom nadomešča

predvsem manjkajoče učbenike in priročnike. Ta številka Pionirja predstavlja temelj za razumevanje politike in resolucij pa tudi aktivnosti, ki bo po sklepih alžirske konference postala veliko bolj živa kot doslej in se ne bo več naslanjala zgolj na posredovanje OZN. Obenem pa pomenijo zbrani prispevki s svojo neposrednostjo in številnimi kolikor mogoče poljudnimi razlagami tudi lep dosežek glede interpretiranja posameznih temeljnih pojmov in idej, ki jih lahko mladi bralci sicer srečajo le v bolj abstraktnih povezavah.

IZTOK ILICH

Razstave

VSEMIRSKA PRAVLJICA

Do konca septembra bo razstavljal v galeriji Prešernove hiše v Kranju slikar — naivec Boris Lavrič.

Njegov fantazijski svet je vseмирje. Privlačnost neraziskanega, neznanega je ujeta v določen prostor in utelešena v nenehnem lebdenju, v breztežnosti. Ljudje in živali nevsakdanjih oblik so povezani v istem liričnem ritmu, v skupnem gibanju; to so bitja iz varnega sveta vsemirske pravljice.

Umetnikova olja na platnu in steklu so izvirne stvaritve sproščene hrepenenja.

BARVA : BARVA

Sočasno razstavlja v kranjski galeriji Mestne hiše tudi mladi akademski slikar Veljko Toman.

Slikarjeva dela nas spominjajo na ekspresioniste, kjer je barva hkrati tudi oblika in vsebina.

V njegovih razgibanih tihožitjih občutimo poševno, diagonalno linijo. Ta linija postaja smer, ki so ji podrejene vse druge. Barvni odnosi: kontrast, dopolnjevanje, disonance in harmonija so temeljna slikarjeva problematika. Razgibano iskanje, ki ga slutimo v njegovih delih, obeta nove slikarjeve izrazne možnosti.

TEA DOMINKO

ŠIBENIK '73

Funkcija festivalov je — vsaj načelno — dovolj jasno zastavljena. Postavljene v poletni čas opozarjajo žetev, ki je zorela v minuli sezoni, ter skušajo biti njen pregled in njena bilanca.

Enega izmed pridelkov „uskadiščimo“ vsako poletje v Šibeniku, na festivalu, ki ponazarja in ocenjuje umetniško ustvarjalnost, namenjeno otrokom. Gre seveda za jugoslovanski festival, vendar obogaten z nastopi posameznih evropskih ansamblov z zvonečimi imeni. Med njimi lahko — kot goste in deležence 13. festivala, ki je potekal od 23. junija do 3. julija — omenjamo zbor Srebrnih čukov iz Osla, gledališče mladih iz Bukarešte, Dramsko gledališče za mladino iz Sofije, gledališče lutk iz Wrocława ter gledališče prijateljstva iz vzhodnega Berlina. V ozadju teh naslovov je velika kulturna kultura, ki zgovorno govori, da je prav v umetniškem delu za otroke mogoče iskati in doživljati dragocene novosti, pomembne za vso estetsko ustvarjalnost. In nemara je bil prav v tem največji „nauk“ letošnjega šibeniškega festivala. Kajti po oba jugoslovanskega pregleda festival je imel letos izrazito gledališki značaj — je vtsu predstavljen povabljen izza meja, koraj v celoti nasprotovale. Z nekaj izjemami, ki pa seveda niso potrjujejo pravilo, so se mlade lutkovna in mladinska gledališča, izbrana za nastop na šibeniških prizoriščih, predstavila kot drugo — ali celo kar tretje — zredni ansambli. Zaporedno smo ugotavljali, da sledimo predstavam, ki so brez ognja, poetične, dramaturške zgrešene in površne, z eno besedo: dolgočasne. Morali smo se seveda vprašati, od kod prihaja ta neprijetni elementov, ki ne vodijo k dosežkom in z njimi torej ne moremo biti zadovoljni. So kriem avtorji, ki ne pišejo tekstov, kot si jih otroci sedanosti zahtevajo? Ali pa morda upravnik izziroma dramaturgi v gledališčih, ker pisanja dobrih

tekstov ne spodbudijo? Pa tudi režiserji, igralci, animatorji? Morda podcenjujejo svoje delo, oziraje se po velikih gledališčih, kjer sta doma slava in ime, oni sami pa so zakopani v anonimnost, iz katere se s še tolikšnim trudom ne moreš izkupati, pa je zato vseeno, ali delaš zares ali samo z levo roko? Spraševali smo se o vsem tem in v vsakem od vprašanih našli zrno resnice, vendar še zdaleč ne vse resnice. Poetično navdahnjenih ali vsaj korektnih, zares napisanih besedil v resnici ni, vendar avtorjem ni mogoče pripisovati absolutne krivde. Kajti avtorsko delo je plod naročila, ne le neposrednega, dramaturgovega, pač pa v največji meri družbenega, moralnega naročila, ki daje angažmaju smisel in vrednost. Upravičeno se smemo bati, da takega naročila in take vrednosti jugoslovanski avtor, ki piše za otroke, ne doživlja. Nič nenačnega torej, če podobno odnos do svojega poklica doživljajo igralci, režiserji in dramaturgi, ki jih je življenje zaneslo v ta območja umetniške ustvarjalnosti. Gre za družbeno klimo, za odnos do ustvarjalnosti, ki je namenjena otrokom, za odnos do estetskega formiranja otrok, in — v izpeljavi te misli — za odnos do sveta otrok v celoti. V tej kritični točki vidimo skupni imenovalec vseh poprej zastavljenih vprašanj.

Ce se na festivalu druga za drugo vrstijo predstave, ki ostanejo v vsebinskem, izvajalskem in vizualnem pogledu pod ravni, ki jo dosegajo na eni strani naša gledališča za odrasle, na drugi pa jo — na istem festivalu — dokazujejo najboljša mladinska gledališča iz tujine, si smemo dovoliti tudi kategoričen odgovor na vsa svoja iz nelagodnosti izhajajoča vprašanja: na jugoslovanskih tleh, ali konkretno, v jugoslovanski kulturni politiki moramo temeljito spremeniti odnos do kulturnega do življenja in estetskega oblikovanja najmlajšega rodu, umetniški dejavnosti, ki je tema funkcijam namenjena, pa pripisati

vsaj enakovreden status. Pri tem seveda ne gre samo za abstraktno načelo, pač pa za kar najbolj konkretne poskuse prevrednotenja: za enak tretman „kulture otroka“ v fazi programiranja in financiranja kot tudi v fazi kritičnega ocenjevanja in populariziranja. Misel bo povsem jasna, če se spomnimo, v kakšnih protorskih in tehničnih razmerah delujejo, denimo, ljubljanska lutkovna gledališča v primerjavi ... pa saj primerjave niti niso bistvo problema. Bistvenega pomena je, da pričnemo izrazito drugače kot doslej stimulirati celotni splet umetniške ustvarjalnosti, ki bo oblikovala otrokovo estetsko kulturo, kajti prav v njej je skrit še neizrabljeni potencial občega družbenega razvoja k višjim ravnam humanizma in socializacije.

V teh in takih spoznanjih se je realizirala „žetev“ trinajstega festivala otroka, ki pa je imel v svoji zasnovi veliko bolj strokovno-praktičen vidik: proučevanje scenografskih in kostumografskih vprašanj. Tej nalogi so se posvetili številni referenti, ki so s temeljito gledališko in likovno ter estetsko psihološko razčlenbo poudarili funkcijo čistih vizualnih elementov v vodenju otrokove fantazije, kar vse ima lahko izrazito ustvarjalni pomen. Nema lokrat so prav dosežki v mladinskih in lutkovnih gledališčih dajali scenografom, kostumografom in seveda režiserjem izvirne pobude za njihove najvišje umetniške vzpone. Delo za otroška gledališča je nosilec gledališke predstave (scenograf in kostumograf nedvomno sodita mednje) priložnost za ustvarjalne dosežke prvega ranga. Zavrjenje mora biti mentaliteta, ki meni, da je za otroke vse dobro, saj so neizkušeni in nekritični. Dokazi — tudi šibeniški — trdijo ravno nasprotno.

ČISTOST VSEBINE IN IZRAZA

Gledališča, ki so — po srečnem naključju ali v skladu s svojo konceptualno usmeritvijo — uresničila zahteve po polnem in čistem umetniškem izrazu v vseh njegovih komponentah, so bila na letošnjem festivalnem prikazu sicer redka, zato pa tolikanj bolj dragocena. Mednje sodijo lutkovno gledališče iz Niša, gledališče Boško Buha iz Beograda in — tega smo še toliko bolj veseli — vsa tri ljubljanska Mladinsko, Lutkovno in (z vso pravico zapišemo: zlasti) Lutkovno gledališče Jože-Pengov iz Dravelj, saj je njihov Tobija tako med najmlajšimi gledalci kot med najstrožjimi in najresnejšimi kritiki in gledališkimi teoretiki požel nedeljena priznanja. Prav Tobija je med lutkovnimi predstavami s svojo do skrajnosti izčiščeno strukturo segel najvišje, pomenil pravo gledališko doživetje in zgovorno zavrnil vso in vsakršno besedno, igralsko ali scensko načičkanost. Podoben učinek, čeprav z docela drugačnimi izraznimi sredstvi, je v kategoriji iger z živimi igralci doseglo beograjsko mladinsko gledališče

Boško Buha z Eričevim humorom, folkloristično karikiranim musicalom Torta s petimi nadstropji. In če že omenjamo najlepša doživetja udeležencev 13. festivala, ne smemo — zavoljo popolnosti poročila — mimo „slačice“, ki je bila samo neke vrste zunaj festivalski dodatek, pa vendarle priložnost za vzporedjanje z najvišjimi dosežki sodobnega jugoslovanskega teatra: v mislih imam popularno predstavo Ateljeja 212 „Svinčnik piše, piše s srcem“. Sem, k čistosti vsebine in izraza, torej seže tisto najboljšo, kar imamo. Vsaj nekaj vrhunskih dosežkov premoremo. V njih so uresničene vizije stroke in ustvarjalnih hotenj. Za zares „rekordno žetev“ je teh nekaj „klasov“ sicer premalo, toda žetev pač ni nikoli sama sebi namen. Najboljše klasje daje zrna za novo setev.

Festival torej ni pomenil samo vrednostne selekcije tega, kar je že minilo, pač pa tudi — in upajmo: predvsem — vrednostno selekcijo za naprej.

Slovenecem se prikazanega ni treba sramovati. Predstave, ki so nas reprezentirale, so dokazale solidno ustvarjalno in poustvarjalno raven, tako da se pogovorim o jalovini ali čem podobnem, vsaj kar zadeva spomine na 13. festival, ni treba vdajati. Vendar pa festival še zdaleč ni vsa celota naše ustvarjalnosti za otroke. Za Šibenik izbrane predstave so samo biseri — kot je — naj ponovimo — draveljski Tobija? Očitno je, da bo morala biti temeljna postavka nove „setve“ boljša in trdnjša organiziranost umetniške ustvarjalnosti za otroke. Vse premalo že delujočih pa tudi potencialnih sodelavcev mladinskih in lutkovnih gledališč vidi najboljše domače in tuje predstave, se seznaniti z estetsko teoretičnimi in praktičnimi spoznanji, ki jih prinaša stroka, se konzultira in dogovarja o idejnih, psiholoških, interesnih in drugih karakteristikah dejavnosti, katere služabniki so, z enim stavkom: delovna povezanost ljudi, ki jih samo z nekaj bolj ali manj abstraktnimi vezmi povezuje šibeniški festival, je vse prerahla, da bi mogli govoriti o zagotovilih, ki si jih vendarle želimo — o zagotovilih, da bo umetniška ustvarjalnost za otroke ohranjala raven najvišjih dosežkov, se osredotočala k res najboljšemu in prihajala na zeleno vejo v svoji medsebojni povezanosti, ki smo jo doslej vse prevečkrat pogrešali.

V imenu umetnosti in v imenu otrok si uspešne delovne integracije na tem področju kulturne ustvarjalnosti resnično želimo.

VIKTOR KONJAR

NAŠI RAZGLEDI

iz 17. št. NAŠIH RAZGLEDOV, ki je za prosvetne delavce še posebno zanimiva, preberite tele sestavke:

- Emil Rojc: Razmišljanje o šoli 73-74
- Dr. Ana Krajnc: Skriti procesi učenja
- Renata Mejak: Sodobnejša vsebina gimnazijskih učnih načrtov
- France Jakopin: VII. mednarodni slavistični kongres v Varšavi
- Dr. Vlado Schmidt: Vedeti, znati, misliti in delati (intervju)

RAZGLEDI PO SVETU:

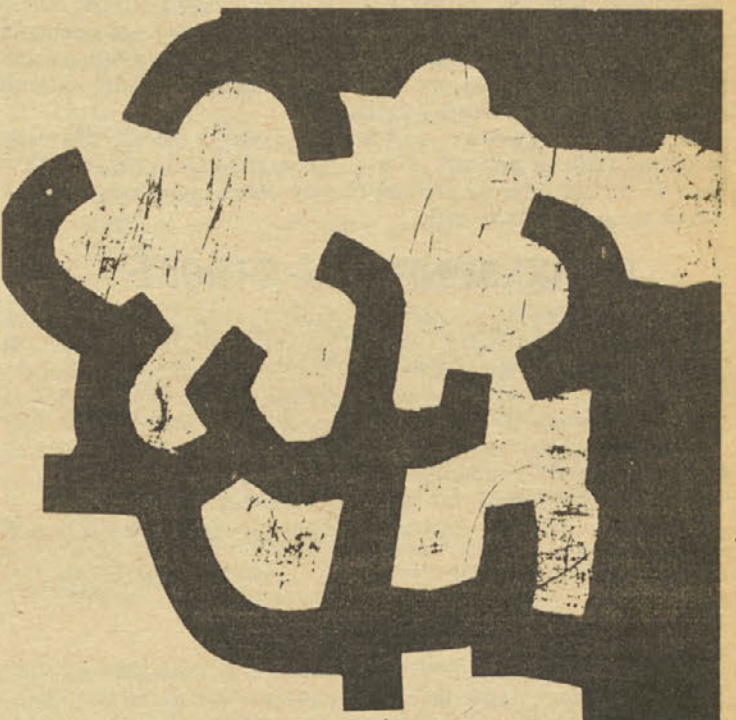
- Permanentno izobraževanje

SLOVENSKA FILHARMONIJA

je razposlala te dni ustanovam, podjetjem in šolam ponudbe za abonmaje različnih koncertov, ki jih pripravlja za prihodnje leto. Posebno skrbno so pripravljene in opremljene koncerti za najmlajše poslušalce, tiste, ki se šele uvajajo v očarujoči svet glasbe.

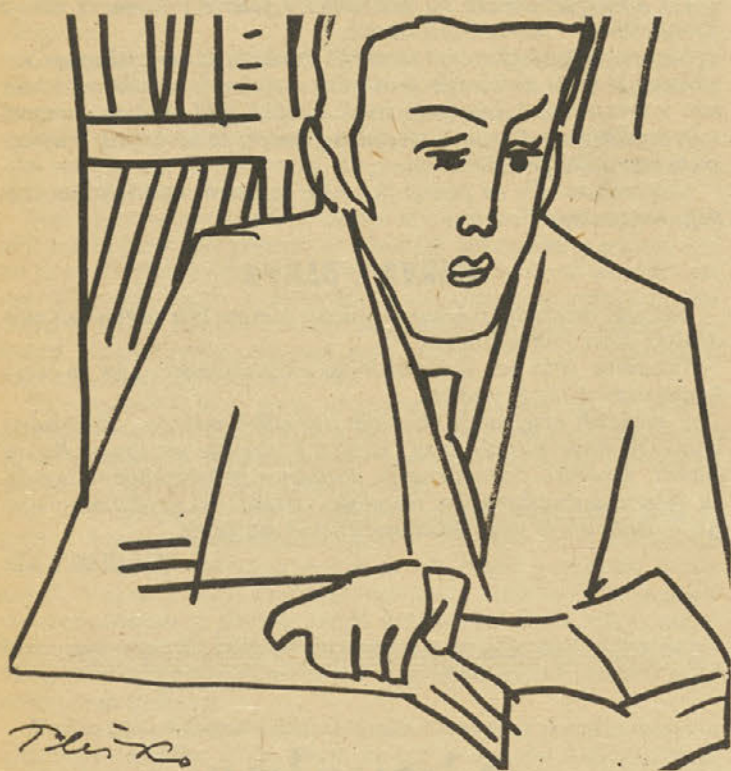
Pri teh koncertih bodo sodelovali tudi lutkarji.

Spored za višje razrede osemletke je primeren njihovemu dojetju, medtem ko so srednješolci že pravo koncertno občinstvo. Sole zunaj Ljubljane lahko naroče tudi posamezen koncert iz programa. (Če morda niste prejeli celotnega programa, pišite na naslov: Slovenska filharmonija, Trg revolucije 9, 61000 Ljubljana)

Eduardo Chillida (Španija) — jedkanica

Izberite med novimi knjigami • Izberite med novimi knjigami

IVAN KREFC:

SLOVENSKO LJUDSKO GIBANJE

Založba Obzorja v Mariboru je izdala knjigo Ivana Krefca: *SLOVENSKO LJUDSKO GIBANJE 1918-1941*. Kot navaja avtor v uvodni besedi, je publikacija separaten odtis iz Regent-Krefcovega dela *Progresivna preusmeritev političnega gibanja med vojnama v Sloveniji in Trstu oziroma Regent-Dr. Pleterski-Krefcove publikacije Progresivna Slovenija*, Trst in Koroška (oboje je izšlo pri Pomurski založbi). Delo je bilo pripravljeno za samostojen natis že leta 1957, vendar je takrat žirija neke založbe rokopis izgubila. Šele letos, ob 500-letnici kmečkih uporov na Slovenskem in ob 400-letnici slovensko-hrvaškega kmečkega upora je razprava natisnjena kot samostojen elaborat.

Delo ima tri značilnosti. Avtor je kot partijski delavec aktivno sodeloval politično življenje v Sloveniji med obema vojnama. Zato je njegovo pripovedovanje živo in neposredno, lastnost, ki se sicer pogosto izgubi ob kasnejših, bolj sistematičnih ali kritičnih razpravah, časovno že odmaknjenih od zgodovinskih dogajanj. V pripovedi je nenehno pričujoča vodilna vloga Partije in njeni vzgibi, od katerih so bile odvisne mnoge situacije in dogodki v tem obdobju. (Bralec bi si le še želel, da bi imel pri rokah hkrati zgodovino KP v Sloveniji, ki je doslej še nimamo napisane, razen v fragmentih.) Težišče razprave je predvsem na vlogi našega kmečkega življa, ki je bil bistveno udeležen pri našem revolucionarnem preporodu. Ta delež je bil doslej pogosto premalo poudarjen. Njegova glavna žarišča so bila sicer v severovzhodni Sloveniji, bila pa so zrcalo vsega slovenskega podeželja.

Tako je knjiga tudi dostojen prispevek založbe in avtorja k zgodovini naših bojev za staro pravdo, zato zasluži naše priporočilo.

R. ROŽEK

DRAGOCEN OPUS PISATELJA REVOLUCIONARJA

Letos praznujemo 80-letnico rojstva Prežihovega Voranca. Med prireditvami, ki so posvečene temu spominskemu prazniku, sodi tudi slavnostna tiskovna konferenca ob izidu 9. knjige Vorančevega Zbranega dela, ki jo je minuli teden organizirala Državna založba Slovenije v Ravnah na Koroškem, v deželi njegovih Samorastnikov. Tiskovna konferenca v ravenski študijski knjižnici je bila povezana z intimno kulturno prireditvijo: nastopil je Koroški kvintet s Prevalj in igralka Trezka Lačen z monologom iz Samorastnikov.

Zbrano delo Prežihovega Voranca so na konferenci predstavili: direktor Ivan Bratko, glavni urednik Zbranih del slovenskih pesnikov in pisateljev prof. dr. Anton Ocvirk in pesnik Kajetan Kovič, ki je sugestivno in z veliko intimno zavzetostjo spregovoril o tem, kako je kot predstavnik svoje generacije sprejemal delo in življenje Prežihovega Voranca.

„Mogoče bi težko dostojneje proslavili 80. obletnico Vorančevega rojstva kot z izdajo novega, predzadnjega zvezka Zbranih del, v katerem so objavljeni potopisi Od Kotelj do Belih vod, Borba na tujih tleh, nezbrane reportaže in zapisi,“ je dejal Ivan Bratko in nadaljeval: „Založba je poskušala izdati do tega pomembnega datuma tudi deseti zvezek, vendar ga urednik ni utegnil pripraviti. Do konca leta pa bo tudi ta pripravljen za tisk, ostane torej še Vorančeva korespondenca in monografija. Zadovoljni smo, da je to veliko delo tako rekoč opravljeno in da je 24 let po smrti izšel v zbirki Zbranih del slovenskih klasikov ves dragoceni opus pisatelja revolucionarja Lovra Kuharja, opremljen z najbolj potrebnim gradivom. Zasluga za to gre glavnemu uredniku zbirke Antonu Ocvirku in uredniku Dragu Druškoviču.“

S tiskovno konferenco na Ravnah je Državna založba Slovenije počastila velikega pisatelja, ki je – zakoreninjen v koroški zemlji – rusel iz svojega časa, ga prerasel in nam ohranil njegovo podobo v svojih monumentalnih delih.

ENCIKLOPEDIJA ZA OTROKE

„Enciklopedija za otroke – Larousse“, ki jo je v francoščini napisal prof. Rene Guillot, priredil pa Stane Mihelič, je najnovejša otroška enciklopedija založbe Mladinska knjiga. Obsežno tematsko urejeno gradivo temeljito seznanja mladega bralca z našim planetom Zemljo, z obdobji zgodovine človeške družbe, s svetom živih bitij (rastlinami, živalmi in človekom), s pomenom orodij in strojev za naše življenje ter z izbranimi poglavji iz kulturne zgodovine človeštva od sodobnosti do antike. „Enciklopedija za otroke – Larousse“ je razkošno barvno ilustrirana. Temu primerna je tudi cena: 120 dinarjev.

V. T. ARHAR

OTROK IN DELO

Knjižica, ki skusa pojmovanje učni postaviti na pravo mesto in s tem prispevati k boljši delovni vzgoji naše mladine, ima naslov *OTROK IN DELO*. Ob 20-letnici svoje ustanovitve jo je izdala vzgojna posvetovalnica Maribor, založila pa mariborska založba Obzorja.

Lahko bi jo imenovali mala psihosociologija delovne vzgoje; razdeljena pa je na štiri večja poglavja: Človek in delo, Usposabljanje za delo, Aktivnost našega šolarja in Delo kot izvor težav in zdravja. Prvo poglavje zajema dva sestavka: Delo v človekovem življenju (dipl. psih. T. Kren). Drugo poglavje zajema pet prispevkov: Otroku pomeni igra delo, učenje in srečo! (dipl. psih. prof. S. Pogačnik-Toličič), Duševne sposobnosti – pogoj za delo in učenje ter Motivacija (dipl. psih. F. Prošnik), Otrokov delovne in učne navade (spec. pedagog. H. Vernik) in Vplivi družine pri oblikovanju otrokove osebnosti in njegovih navad (soc. del. O. Pirker). V tretjem poglavju, ki je najboljše, je šest strokovnih člankov: Otrokova in mladostnikova aktivnost (dipl. pedagog. psih. M. Divjak), Prosti čas našega šolarja (dipl. pedagog. R. Kladnik), Otrokov potrebuje prosti čas, Pravi poklic je pogoj sreče (dipl. pedagog. R. Lešnik), Aktivnost duševno prizadetega otroka (ortopedagog. T. Plemenitaš) in Spodbudni in zavirajoči faktorji otrokove aktivnosti (dipl. psih. S. Soršak). Zadnje četrto poglavje, vsebuje dva sestavka: Otroku je delo muka in radost (dipl. pedagog. R. Lešnik) in Delo kot zdravilo (dipl. psih. T. Kren). Ker je knjižica izšla ob 20-letnici vzgojne posvetovalnice Maribor, je v njej objavljen tudi prikaz delovanja te ustanove od njene ustanovitve do danes ter programska zasnova za nadaljnje delo.

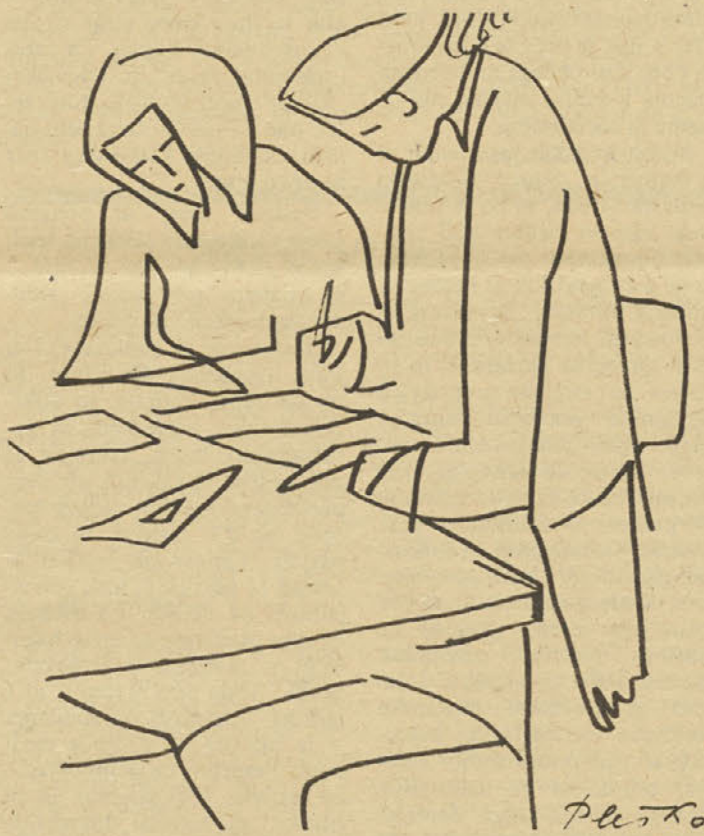
V. T. A.

DR. NIKOLA ROT:

OBČA PSIHLOGIJA

Knjigo *OBČA PSIHLOGIJA*, ki jo je napisal dr. Nikola Rot, je v slovenskem prevodu Bogomirja Peršiča izdala založba Mladinska knjiga. Avtor je celotno gradivo razdelil v tri dele. V uvodnem delu je prikazal predmet, razvoj in metode psihologije, metode in tehnike psihološkega raziskovanja, organske osnove duševnega življenja in njegov razvoj. V sistematskem delu je obdelal zaznavanje, učenje in pomnjenje, mišljenje, čustva, motivacijo in aktivno življenje ter osebnost. V tretjem, posebnem, delu pa se je dotaknil nekaterih vprašanj iz socialne psihologije, psihologije dela in klinične psihologije. Knjigo *OBČA PSIHLOGIJA* bodo uporabljali slušatelji ustreznih višjih in visokih šol za učbenik, dobrodošla pa bo tudi vsakomur, ki se želi približe seznaniti s temeljnimi ugotovitvami o človekovi osebnosti in njegovi duševnosti. Knjigo še posebej priporočamo poklicnim pedagogom. Stane 80 dinarjev.

V. T. ARHAR

VENO TAUFER:

PRIGODE

Najnovejša knjiga pesmi Vena Tauferja – po vrsti že šesta – ima kratak naslov „Prigode“. Prinaša pregleden izbor iz njegove dosedanje poezije, saj je v njej zbranih 52 pesmi ali pesniških enot, izbranih iz zbirke „Svinčene zvezde“ (1958), „Jetniki prostosti“ (1963), „Vaje in naloge“ (1969) in „Podatki“ (1972), sklepa pa jih pesem Nasproti štrlečim otokom, vzeta iz zbirke „Telemahovi komentari“, ki je za zdaj še v rokopisu.

„Prigode“ prinašajo najznačilnejše in po mnenju izbiralca-avtorja tudi njegove najboljše pesmi, vendar pa te niso predstavljene v kronološkem zaporedju nastajanja oziroma prvih objav. Pesmi so kratkoma pomešane: (Taufer:) KOKTAJL, KI CIKA na sedanje stanje in usmerjenost pesnjenja pri nas. Priokusi gredo skozi knjigo v spiralastih krogih. Pesnik ima namreč opravka z jezikom. Jezik uporabljamo vsi. Uporabljamo ga – da se lahko razumemo, jezimo, žalostimo, veselimo, ljubimo, sovražimo in še marsikaj – za vsako od teh stvari v takšnih in drugačnih oblikah. S tem pa ga oblikujemo in to se mu pozna. Na njem ostane sled naše uporabe. In avtorja „Prigod“ je zanimalo, kako je s to sledjo uporabe in oblikovanja jezika v njegovih pesmih. Kako je še precej mlad skušal oblikovati svoj jezik, pa trčil na takšne in drugačne ovire v jeziku in v svetu in v sebi in v drugih. Od tod priokusi po ideologiji, po ideoloških trčenjih, pa priokusi po trku z naravo, in z erotiko. „Potem nekoč človek odkrije sebe kot del med mnogimi drugimi deli ali pojavi tega sveta... Sledi postanejo zelo zelo številne, vse križem-kražem gredo in njihova križanja so neizmerno bogata. In tako pride RAZODETJE: jezik je oblika in oblika je jezik...“

Vzmemirjive Tauferjeve „Prigode“ je domiselno opremil Zmago Jeraj, izdala pa jih je Cankarjeva založba. (Cena: br. 40 din.)

I. I.

PETER NORDEN:

SALON KITTY

Peter Norden združuje v „Salonu Kitty“ romansirano pripoved ter zgodovinsko ozadje z ustreznim dokumentarjem. Roman „Salon Kitty“ prikazuje „ugledno javno hišo“ za časa tretjega rajha, ko se je SS-ovska policija omissila, da bi lahko dobila drago-

cene in zaupne podatke, če bi v Salonu Kitty namestila posebno izvežbane pripadnice SS in tajno vgradila prisluškovalne naprave. Perfidna zamisel se je izkazala za koristno, saj je v salonu Kitty zahajala diplomacija, pa tudi znane glave tretjega rajha in njihovi zavezniški privrženci. Norden je podal s svojim romansiranim dokumentarnim delom vsebinsko stvarno, slogovno razgibano delo, ki bere brez prediva – mnogo bolj kot kaka kriminalka. Pisatelj ohranil kritično distanco do dogajanj. Razumljivo je, da ni obsojanja takih in podobnih postopkov SS-ovcev in zavračanja cizem kot usodno zlo. Ohranil je netendenčno pristnost reportažno-leposlovnega podajanja, vrednost takega pisanja pa je v polnem razkrivanju zakulisja, čeprav morda manj opaznega. Za prvo je poskrbel Mirko Nepast, za knjižno opremo pa Bronislav Ferjanc.

BOGOMIL FATUR:

PESNIŠKI LIST 11

„Pesniški listi“ založbe Koper in Založništva tržaškega tiska bivajo vse jasnejše poteze glede svoje formalne posebnosti in menbnosti. Če je bilo o prvem že izrečeno mnenje, pa je treba drugem poudariti, da so uredniki ubrali kar najbolj pravo pot, so odprli možnosti za panoramo sodobnih književnikov ne glede generacijsko ali ožjo slogovno izraznost. „Pesniški list 11“ prinaša novejšo liriko Bogomila Faturja, ki se razodeva v formalni navadnosti na moderno klasiko, vsebinsko pa podajajo te pesmi razporeženja – meditativne pesmi z uglašenostjo zemlji, zakonitostim ljenja in minljivosti. Faturju niso tuje romantične prvine, v zameno doživeti je sprostil tudi himnične meditacije. Za geometrično poenostavljeno opremo je poskrbel Zvest Apollonio.

BOGDANA HERMAN:

PESNIŠKI LIST 12

Bogdana Herman spada med mlade pesnike, ki si šele utirajo v svet literarne produkcije, vendar je že ob „Pesniških listih“ mogoče razvideti dokaj enotno povedano – izrazno območje njenih pesmi. Njena poezija je razvezana tradicionalnih izrazil, bistvu redkokje presega že poznane stopnje modernizma. Ni ji paradoksa, posmeh, v vsej meditativnosti se ji svet razodeva v abstraktni in nemoči pred praznino. Vsebinsko in formalno so pesmi eno raznolike, razpoložensko različno intonirane in kljub negativitetam iščejo. Razgibano opremo je izdelal Zvest Apollonio.

MARIJ ČUK:

PESNIŠKI LIST 13

Pesniški začetek Marija Čuka je v znamenju iskanja izraznih povednih elementov, ki omogočajo asociativnost, ali pa tudi paradoksalne nepovezanosti neodadaističnega kroga. Zato mu niso ne pojmi, ki jih ima tradicionalna poezija za grde, odvratne, ironični „medklici“, ne razbitost. Pri pesmih Marija Čuka se razvidi dokaj različno hotenje in tudi formalno različno metrično strukturo. Lepa notranja oprema je v vsej poenostavljenosti v nasprotju z vsebino pesmi. Izdelal jo je Zvest Apollonio.

JANEZ VIPOTNIK:

ZGODBE O DIKU

V Matjaževi knjižnici je izšla mladinska povest Janeza Vipotnika „Zgodbe o Diku“. Gre za niz stvarnih zgodb o psu novofundlandu o otrocih in njihovem svetu, „junak“ preproste mladinske povesti pa je pes. Spoznavanje kakršnekoli vrste ne želi biti didaktično dogajanje pa ostaja ves čas mikavno. Slogovna uravnanost je v glavnem hoteno taka, da jo zmore mladi bralec. Ilustracije Lidije Osterc lepo dopolnjujejo besedilo.

VIKTOR JERIHA-KOVAČEV:

FANTJE Z VSEH KONCEV SVETA

Pri Partizanski knjigi je izšlo leposlovno-memoarno delo Viktor Jeriha-Kovačeva „Fantje z vseh koncev sveta“. Pisec je knjigo posvetil vsem, ki so se v vrstah mednarodnih brigad borili na strani španske republike med leti 1936 in 1939. Celotna knjiga je blizu povesti, ki pa temelji na izkustvu in spominih. Preplet obojega take narave, da s svojo preprosto in neposredno povednostjo oživijo dneve španske revolucije, oživlja delež mnogih jugoslovanskih revolucionarjev v španskem boju proti fašizmu.

PESEM O NIBELUNGIH

132. zvezek knjižnice Kondor prinaša „Pesem o Nibelungih“ v prevodu Mirka Aysenaka in s spremno besedo Frančka Bohana Mirko Aysenak je izbral tisti del „Pesmi o Nibelungih“, ki se mu zdel po vsebini in vrednosti najzanimivejši, preostali del pa je izpolnil z veznim besedilom. Neznani avstrijski ustvarjalec je zložil epsko pesem kot mitološko ali bajnoslovno in zgodovinsko povezovalje. V srednjeveškem pesništvu velja „Pesem o Nibelungih“ kot epopeja zvestobe, boja in ljubezni. Spretna beseda je podana vseh temeljnih sestavinah, ki so potrebne za razumevanje umetniške dopolnjevanje pa jo umetniške reprodukcije.

NOVE STROKOVNE KNJIGE

Predrag Vranicki in dr.: Marksizam i odgoj. Osijek, „Glas Slavonije“ 1973.

Osnovi vojne psihologije. Beograd, Vojnoizdavački zavod 1973.

Nikola Rot: Obča psihologija. Ljubljana, Mladinska knjiga 1973.

Helena Puhar: Vzgoja za današnji čas. Izbor člankov in miselnih vzgojnih svetovalke Helene Puharjeve. Ljubljana, Mladinska knjiga 1973.

Vida Sterle: Učitelj in starši. Ljubljana, Mladinska knjiga 1973.

100-LETNICE OSNOVNIH ŠOL

Šolsko poslopje v STRUGI (Kočevje) je bilo dograjeno leta 1873. S poukom so pričeli jeseni istega leta. Prvi učitelj na šoli je bil Matija Petrič, ki je poučeval v tem kraju 30 let. Leta 1919 so šolo razširili v dvo-razrednico. Drugo učilnico so dobili na Paki. Leta 1934 so zgradili novo šolsko poslopje s tremi učilnicami, in šolo razširili v tri-razrednico. Šolarjev je bilo vedno več, zato so šolo leta 1936 razširili v štirirazrednico. Leta 1941 je bilo na šoli 226 učencev. Med NOB je bila šola poškodovana, zato so imeli pouk v privatnih hišah.

Šola ŠIVČE (Cerknica) — prejšnji naziv kraja na Vrhu pri Sv. Trojici — je bila ustanovljena kot zasilna šola leta 1873. Pouk so imeli v privatni hiši do leta 1905, ko so zgradili šolsko stavbo. Leta 1922 je šola postala dvorazredna in leta 1939 tri-razredna. Med italijansko oku-

pacijo so na šoli poučevali slovenski učitelji. Zaradi nemirov so morali pouk večkrat prekiniti.

Šola v Šmartnem (Nova Gorica) — prej Št. Martin, je bila ustanovljena leta 1873. Pouk so imeli v privatni hiši in župnišču. Leta 1897 so kraj preimenovali v Šmartno. To leto je bila tudi zgrajena šola. Pouk v tej šoli so imeli do leta 1943, ko je bila požgana in uničena vsa oprema. Vse do leta 1954 so imeli pouk v privatnih hišah.

Šola v VIPOLŽAH (Nova Gorica) je bila ustanovljena leta 1873. Pouk so imeli v privatnih hišah vse do leta 1903, ko so zgradili šolo. Leta 1922 so jo razširili v dvo-razrednico. Pouk je bil do leta 1923 v slovenščini. Po tem letu, po Gentilijevi šolski reformi, pa so postopoma uvajali pouk v italijansčini.

SLAVICA PAVLIČ

NOVA ŠOLA ZA GOSTINCE

Letošnjo pomlad so v Raden-kih svečano odprli novo poklicno gostinsko šolo, ki so jo začeli graditi novembra leta 1971. Slovesnosti s kulturnim sporedom in govori so se poleg gostincev, domačinov in okoličanov udeležili predsednik prosvetno-kulturnega zbora Miloš Poljanšek, predstavnik republiškega zavoda za šolstvo Zora Kolarjeva, ki je ves čas prizadevno spremljala priprave in potek gradnje, predstavniki republiške izobraževalne skupnosti, republiškega sekretariata za prosveto in kulturo, zvezni ter republiški poslanci in mnoge druge ugledne osebnosti.

Na svečanosti sta govorila ravnatelj gostinske šole Franc Mohorko, ki je kronološko orisal razvoj stare šole in uspeh sedemletnih prizadevanj za gradnjo nove gostinske šole. Predsednik občinske skupščine Branko Zadavec je povedal, kdo je prispeval denar za gradnjo. Med drugim je dejal: „Po srednjeročnem programu šolstva v občini odpiramo danes že drugo novo šolsko stavbo, če pa posežem nekaj let nazaj, pa že četrto. Doslej so bile namreč že zgrajene osnovne šole na Kapeli, v Apačah in Vidmu ob Sčavnici. Investicijski stroški gradnje novega objekta in opre-

me znašajo 6 milijonov deset tisoč dinarjev. Posojilo je dala občini republiška izobraževalna skupnost, in sicer tri milijone din, zdravilišče Radenska je prispevalo milijon 310 tisoč, občina Murska Sobota tristo tisoč, uprava gostinske šole je zbrala 200 tisoč, občinski sklad za gradnjo šol pa milijon 200 tisoč dinarjev.“

Ker ni bilo dovolj denarja, je bila šola zgrajena v dveh etapah, najprej za teoretični, nato pa še za praktični pouk. Izgradnja je trajala leto in pol. Glavni projektant je bil diplomirani inženir arhitekt Tone Blejč iz Ljubljane, gradbeni izvajalec pa Konstruktor Maribor. Šolsko opremo sta dobavili trgovski podjetji Slovenijales in Lesnina. Poleg glavnega investitorja občinske skupščine s predsednikom Brankom Zadavcem na čelu in drugih sodelavcev, ima nedvomno največ zaslug za novo šolo njen prizadevni direktor Franc Mohorko, ki mu je predsednik občine v imenu občinske skupščine za dolgoletno plodno prosvetno in pedagoško delo ter za trud pri gradnji nove šole izročil na slovesnosti posebno priznanje.

I. KOVIČ

PRAZNIK V POLHOVEM GRADCU

Ob koncu praznovanja krajevnega praznika v Polhovem Gradcu so pripravili šolarji v novi osnovni šoli Dolomitskega odreda lepo prireditve.

Dvorana je bila zasedena do zadnjega kotička. To je bila enkratna kulturna prireditve, saj so povabili nanjo tudi letošnje nagrajence OF za literaturo, pisatelje: LADA AMBROŽIČA-NOVLJANA, KARLA GRABELJŠKA-GABRA in IVA ZORMANA.

Govornik je orisal velik kulturni pomen srečanja polhograjski dolini, ki je bila še pred letom na repu kulturnega dogajanja, danes pa je že nosilka kulturnih idej v Dolomiti. Da je to res, sta dokazala otroški pevski zbor pod vodstvom Lili Šifer, in folklorna skupina naših najmlajših.

V drugem delu programa je Viktor Konjar poudaril, da to

srečanje ni zgolj vpludnost, pač pa posebno kulturno doživetje v novem centru Dolomitov.

Učenci so potem brali krajše odlomke iz nagrajenih del pisateljev. Iz knjige Lada Ambrožiča-Novljana o Gubčevi brigadi in slavem pohodu XIV. divizije, kočček povojne „Bolečine“ Karla Grabeljška-Gabra, ki je tudi v živi besedi pripovedoval o nastanku svojih najboljših del (njegova dela pozna v tej dolini že vsak otrok, ker opisuje v njih prav Dolomite in njih težko zgodovino). Potem ko so prebrali odlomek iz romana pisateljice Iva Zormanina „Moja draga, Iza“, nam je pisatelj v šegavem tonu orisal sebe in svoje delo.

Po končani prireditvi je Karol Grabeljšek odprl knjižno razstavo v Polhovem Gradcu.

MINKA KRVINA

NOVO: POGLED SKOZI MAJHNO KAMERO

TEHNIŠKA ZALOŽBA SLOVENIJE obvešča šolska vodstva in še posebej učitelje tehničnega pouka, da je pravkar izšla knjiga

Mako Sajko:

Pogled skozi majhno kamero

ali

Kako postaneš filmski ljubitelj

Knjiga je — kot že naslov pove — posvečena ljubiteljski filmski dejavnosti, torej tudi filmskim krožkom na šolah. Še posebno je treba poudariti, da so v njej podani zadnji dosežki na področju foto in kinotehnike in avdiovizualnih sredstev, ki jih sodobna šola uvaja v svoj izobraževalni proces.

Duhovit in pogovorni, avtorja svojiski prijem pri podajanju snovi ter šaljive ilustracije Andreja Habiča predstavljajo tako zanimivo in privlačno branje, da bo po knjigi posegel tudi tisti, ki se želi predvsem zabavati in razvedriti.

Cena 42,00 din. Knjigo lahko kupite v vseh knjigarnah ali naročite pri upravi založbe, Lepi pot 6, Ljubljana.

NOVA ZGRADBA SREDNJE ZDRAVSTVENE ŠOLE V MURSKI SOBOTO

Gradnja nove srednje zdravstvene šole v Murški Soboti je velika pridobitev. Grade jo blizu soboške bolnišnice v Rakičanu pri Soboti, ki je že sestavni del mesta. Predvidevajo, da bo šola vseljiva že v šolskem letu 1973/74. Imela bo devet klasičnih učilnic, osem kabinetov, mladinsko sobo, knjižnico, čitalnico in druge potrebne prostore. Telovadnico bodo uredili v prostorih kmetijske srednje šole v Rakičanu. Tudi internata še ne bo, zato pa bodo vozili vsake pol ure avtobusi iz Mur-

ške Sobote in Rakičana.

Investicije za novo šolo znašajo okrog pet milijonov din. Denar so prispevali: republiška izobraževalna skupnost, klinične bolnišnice iz Ljubljane, soboška občina, zavod za socialno zavarovanje v Murški Soboti in drugi.

Novi šolski prostori bodo prav gotovo veliko pripomogli k boljšim delovnim razmeram v šoli in tako tudi h kvalitetnejšemu pouku.

STANKO SKOČIR

RAZSTAVA SLOVENSКИH EKSILIBRISOV

Komaj se je v majhni, vendar dinamični galeriji ARS, ki ima prostore v specializirani knjigarni Mladinske knjige na Miklošičevi cesti v Ljubljani, iztekla prodajna razstava grafik vrste najmlajših umetnikov iz Akademije specialka, že je na vrsti druga, nič manj zanimiva razstava. Gre za bogat prikaz ekslibrisov iz zbirke dr. Rajka Pavlovca, tajnika Društva ljubiteljev drobne grafike Exlibris Sloveniae in Mednarodne organizacije ekslibrisov.

Razstavljenih je okoli 160 različnih ekslibrisov, ki jih je zasnovalo 54 avtorjev. Naj med njimi omenimo vsaj nekatere najprezentativnejše: Adi Arzenšek, Jože Horvat-Jaki, Božidar Jakac, Ivan Kos, Miha Maleš, Lajči Pandur, Jože Plečnik, Jože Trpin, Marjan Tršar in Marjan Učak, ki je po mnenju dr. Pavlovca pravo odkritje med likovnimi umetniki, ki se ukvarjajo s tovrstno drobno grafiko.

O pomenu in namenu drobnih grafik-ekslibrisov je dr. Pavlovce med drugim povedal: „Resnični ljubitelj nima knjig samo na knjižnih policah, marveč jih bere in uporablja. Še več: z njimi živi in zanje tudi skrbi. Vsako knjigo želi označiti kot svojo lastnino. Nekateri se zato v knjigo podpisujejo ali pritisnejo vanjo pečat s svojim imenom. Mnogo pa jih je, ki knjige nočejo pokvariti s črnilom. Zato prosijo umetnika, da jim naredi ekslibris — listek, na katerem je napis „ex libris“ in

lastnikovo ime. Na ekslibrisu je tudi prijetna risba, ki je lahko samo okras, lahko je povezana z lastnikovim življenjem, njegovim delovanjem, njegovimi konjičkami, včasih pa simbolizira tudi pomen lastnikovega primka. Takšen listek — ekslibris — nalepi ljubitelj knjig na prvo notranjo stran knjižnih platin.

Prvi pojav ekslibrisa na naših tleh sega že v 15. stoletje, vse do danes pa je bil zgodovinski razvoj teh drobnih grafik, kar se da pisano in zaznamovan z imeni nekaterih velikih umetnikov.

Pričujoča razstava je tako kratek pregled opusa, ki ga je ustvarilo več kot petdeset slovenskih umetnikov in drugih ustvarjalcev. Srečamo se z različnimi tehnikami, med katerimi prevladujejo linorezi in le-sorezi.

Razstava ima še drug namen. Pomagala naj bi, da bi sčasoma dobili popolnejši pregled nad slovenskimi ekslibrisi. Marsikatera takšna drobna grafika je namreč še skrita v kateri izmed zasebnih ali javnih knjižnic in je ne poznamo. Zato prosimo vsakogar, ki ima kakšne ekslibrise ali ve zanje, naj to sporoči Društvu Exlibris Sloveniae, Ljubljana, Trubarjeva 14! Ti podatki bodo društvu v veliko pomoč pri pripravljanju monografije o ekslibrisih na Slovenskem.“

Na razstavi, ki bo v Ljubljani odprta do 12. oktobra, je na prodaj približno 80 različnih ekslibrisov.

Iztok Illich

OSNOVNA ŠOLA DOBROPOLJE — VIDEM 35

ponovno razpisuje prosto delovno mesto učitelja matematike in fizike za predmetno stopnjo — za nedoločen čas.

Pogoji: PRU, v poštev pride tudi študent višje šole. Stanovanje po dogovoru, ugodne prometne zveze z Ljubljano s šolskim avtobusom, Pouk samo dopoldne.

ŠOLSKI CENTER ZA BLAGOVNI PROMET, Ljubljana, Poljanska cesta 28 a

razpisuje mesto

predstojnika aranžerske šole (visoka izobrazba in najmanj 5 let pedagoške prakse).

Prijave, ki naj vsebujejo osebne podatke ter dokazila o strokovni in pedagoški izobrazbi, sprejema tajništvo centra.

Z VSEH VETROV

NOMENKLATURA POKLICEV, ZA KATERE SE ŠOLAJO UČENCI V TEHNIKUMIH

V Bolgariji so objavili nomenklaturu poklicev, za katere se lahko šolajo učenci v srednjih strokovnih šolah (tehnikumih). V nomenklaturi je naštetih 125 različnih strok iz področij industrije, tehnologije, gradbeništva, grafike, kmetijstva, zdravstva, ekonomije, prosvete itn.

NIČ VEČ

S STARIMI MERAMI!

Na IV. kongresu pedagoškega društva v SSSR so med drugim obravnavali tudi rezultate preverjanja novih načrtov za 1.-3. razred, pa tudi vpis otrok s 6 leti. Sekcija za osnovne šole je pokazala veliko slabost metodologije. Znanje malih učencev ocenjujejo še vedno samo glede na natančnost zapomnjene gradiva. To pa je v nasprotju z zamisljivo razvojnega pouka, ki jo vsebujejo novi učni načrti.

DESETI ANGLEŠKI NAČRT O RAZVOJU IZOBRAŽEVANJA

Lanskega decembra so objavili v Londonu vladni dokument o izobraževanju pod naslovom: Izobraževanje — dolgoročni načrt o ekspanziji. V dokumentu je vrsta predlogov z vseh področij izobraževanja. Navajamo glavna priporočila:

Na področju predšolskega izobraževanja bo treba do leta 1982 vpisati v vzgojno-varstvene zavode vse triletne in štiritletne otroke. Za gradnjo tovrstnih zavodov so namenili 15 milijonov funtov za šolski leti 1974/75 in 1975/76. Prednost bodo dali zaostalim območjem. Za izgradnjo ali obnovo srednjih šol v letu 1975/76 in 1976/77 bodo odšteli 10 milijonov funtov.

Večina dokumenta govori o učiteljih. Navajamo glavne misli:

Do leta 1981 bo izsolanih

510.000 kvalificiranih učiteljev, tako da bo razmerje učiteljev na učenec 18,50 : 1; vsako leto bodo pošiljali učitelje strokovno izpopolnjevanje, bo trajalo en semester. Priporočajo, da je treba dati vsakemu učitelju možnost, da si prikaže višješolsko izobrazbo in jini bolj kot doslej omogočiti izobraževanje med študijem. Ustanovili bodo nove področne komiteje, ki bodo usklajale delo pri izobraževanju in pouku učiteljev. Organizirali bodo nove dveletne tečaje, ki bodo učitelji končali, bodo jeli diplome višje šole.

Predvidevajo, da se bo leta 1981 200.000 študentov mlajših od 21 let, vpisalo višjo stopnjo izobraževanja; teh bo 22% študentov starih let. V ta namen bo treba do leta 1981 na vsaki univerzi ali tanski višji šoli zagotoviti 375.000 mest. Priporočajo, žive študentje med študijem doma.

Za univerze je treba v letih 1972-77 zagotoviti 1392 milijonov posojila in 129 milijonov za opremo. V naslednjih petih letih so zagotovljene možnosti za sprejem 7000 študentov podiplomske študij. Predvidevajo, da se bo do leta 1976 število rednih študentov zvišalo na 306.000.

Do leta 1981 bo zagotovljenih 130.000 novih mest, redne in izredne študente univerz, povečni na politehniških visokih šolah. Do leta 1973 bodo porabili za izgradnjo politehniških visokih šol 46 milijonov, za druge vrste visokih šol za nadaljnje izobraževanje pa 36 milijonov.

Kako bo na pedagoških demijah? Današnje število študentov — prihodnjih učiteljev bo treba zmanjšati do približno 20.000. Do leta 1981 bo potrebnih 75.000 do 85.000 mest za šolanje učiteljev; v tem številu je zajetih 15.000 mest, izpopolnjevalne tečaje. Nekatere pedagoške akademije bodo lahko združile z drugimi zavodi, druge pa bodo ukinitve.

Kinematografi prikazujejo

KRONIKA NEKEGA ŽLČINA je film mladega hrvaskega režiserja Lordana Zafranovića, ki spada nedvomno med najbolj nadarjene avtorje mlade generacije. Še več. To je strasten raziskovalec filmskega medija. Iskanje novih izraznih možnosti je vodilo skozi vse njegove amaterske in profesionalne filme, v katerih je ustvaril ozračje, specifično za njegovo domače, dalmatinsko podnebje, to vpliva na človekova duševna stanja, ki usmerjajo njegove nogone in strasti. Značilnost filma je mozaična zgradba razdrobljene retrospektive zrelega človeka na otroštvo in puberteto. Filmi bi dali lahko drugačen naslov: verjetno bi tedaj naša narativna skepanja šla v drugo smer. Njegova vrednost je v ujetem ozračju tiste strašanske more, ki jo prinaša s seboj dalmatinski jugo, ko bolni in zdravi zgbujajo svoje notranje ravnotežje in postajajo bolj občutljivi za moralne in etične probleme, ki obračunavajo sami s seboj. To skoraj usodno povezanost človeka z naravo, če ne že uklenjenost, nosi v sebi filmski pesnik Lordan Zafranović. Vse to je poskušal iztisniti iz sebe že v svojih treh prejšnjih srednjemetražnih igranih filmih. To film bo pravzaprav premonirani film. Nastal pa je popolnoma drug, nov celovečerni film, grajen na novih in enkratnih ritmičnih zakonitostih. Z njim je dobila jugoslovanska kinematografija zanimiv film, ki pa bo vse več le zahtevnejšim gledalcem.

BOMBAŠI je prvenec Predraga Golubovića. Sam je napisal tudi scenarij in za film prejel letos v Pulji veliko srebrno Arenno. Ne bi razpravljala o puljskih nagradah, res pa je, da je to zelo slab vojni film. Brez repa in glave, z vidno težnjo po spektakularnosti in zvezdnstvu. Zaradi slabega scenarija pa nista imela glavna igralca (Ljubiša Samardžić in Bata Živojinović) možnosti „zablesteti“. Ostala sta v okviru stereotipnosti. Režija je slaba. Še tisto, kar bi bilo v filmu proti koncu lahko zanimivo, zvođeni v retrospektivo, s katero gledalec ne ve, kaj bi počel. — MM

BEGUNEC je slovenski film, ki je bil po svoji scenarijski osnovi prav gotovo eden zanimivejših filmov letošnjega puljskega festivala. Problem neopredeljenosti ali angažiranosti v določenih družbenih situacijah je danes mogoče ena najbolj aktualnih in zaželenih tem. Čeprav je v režiserskem konceptu Jane Kavčič zasledoval neko svoje načelo uvajanja v kader in je verjetno to do sedaj njegov najboljši film, mu vendarle manjkata tisti zunanji mik in tisti notranji ožnj, ki bi ga dvignila nad povprečje. — mb

List izdajata republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti SRS in izobraževalna skupnost SRS — Izhaja štirinajstdnevno med šolskim letom — Ureja uredniški odbor, odgovorna urednica Neža Maurer, namestnica urednice Marjana Kunej, tehnična urednica Tea Dominko. Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanska 6/I, telefon 315-585. Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1/I, telefon 22-284, poštni predal 355-VII. Rokopisov in fotografij ne vračamo. Letna naročnina: 20 din za posameznike, za šole in druge ustanove 40 din — št. tek. računa: 50101-678-47093. Tiska ČZP Ljudska pravica. ISSN 0033-1643.